

Katse kotiin – tietoa toimivasta asumisesta

Katse kotiin

***– tietoa toimivasta
asumisesta***

Toimittanut: Marika Nordlund
Invalidiliiton esteettömyysprojekti 2008
Kansi ja piirrokset: Ari Niskanen
Invalidiliitto ry / Viestintä
Taitto: Susan Nurminen
Invalidiliitto ry / Viestintä

Invalidiliiton julkaisu O.36., 2008
ISBN 978-952-5548-21-1
ISSN 1457-1471

SISÄLLYSLUETTELO

Lukijalle	4
Toimivaa ja helppoa asumista unelmien kodissa <i>Marika Nordlund</i>	6
Mitä on muistettava asuntoa valittaessa? <i>Anneli Juntto</i>	10
Kodin toimivuus edellyttää hyvää suunnittelua <i>Marika Nordlund</i> , haastateltavana Tuomo Siitonen	16
Asumisen arkea ja juhlaa <i>Marika Nordlund</i> , haastateltavana Leena Ahti	20
1 Asuinympäristö ja -alue	25
2 Piha ja muut kodin ulkotilat	28
3 Sisäänkäynti	31
4 Ruuanlaitto ja seurustelu	37
5 Lepääminen ja rentoutuminen	42
6 Hyvinvoinnista ja hygieniasta huolehtiminen	46
7 Koti työ- ja harrastustilana	52
8 Kodinhoito ja huolto	54
9 Kodin turvallisuus	58
LIITE 1 Rakentamisen ja asumisen lainsäädäntöä ja ohjeistuksia	63
LIITE 2 Piirustusten lukeminen	65
LIITE 3 Esteettömän asumisen tarkistuslista	69
LIITE 4 Lue lisää	72

Lukijalle

Asunto luo puitteet asumiselle ja asuminen edelleen hyvinvoinnille. Tämän vuoksi ei ole merkityksetöntä, minkälaisia ratkaisuja asuntoomme liittyen teemme. Varmasti jokainen ihminen toivoo kotinsa ja sen lähiympäristön olevan toimiva, turvallinen, omiin tai oman perheen tarpeisiin sopiva ja viihtyisä. Kodin pitäisi joustaa asukkaiden tarpeiden mukaan, eikä päinvastoin.

Tämä opas on tarkoitettu avuksi kaikille, jotka pohtivat asumistarpeitaan ja suunnittelevat omaa asumistaan. Oppaan tavoitteena on herättää tunnistamaan omat asumistarpeet ja -toiveet. Näin on helpompi tiedostaa toimivan asumisen mahdollisuudet ja hyödyt omassa elämäntilanteessa juuri tällä hetkellä sekä tulevaisuudessa.

Asunnon toimivuus ja joustavuus erilaisissa elämäntilanteissa liittyy tiiviisti asumisen esteettömyyteen. Miksi unelmien kodista pitäisi muuttaa pois elämäntilanteen muuttuessa tai ikääntymisen myötä? Toimivuutta ovat turhien tasoerojen poistaminen, hissi tai loiva luiska portaiden ohessa, kynnyksettömyys, leveät ovet, väljät, helpon liikkumisen mahdollistavat asuintilat. Esteettömyys on elämänlaatua – kaikissa elämäntilanteissa!

Usein ajatellaan, että esteettömyys on kallista. Todellisuudessa se ei välttämättä lisää asunnon kustannuksia, jos se otetaan huomioon jo asuntoa tai sen peruskorjausta suunniteltaessa. Pienetkin asiat tekevät kodista esteettömän. Esteetön ja toimiva on hyvin suunniteltuna myös esteettistä ja kodikasta.

Oppaan tausta-aineistoksi tekemiäni, erilaisissa elämäntilanteissa olevien asukkaiden haastattelujen perusteella kävi selväksi, että tämän kaltaiselle perustiedolle on tarvetta. Esteettömyys – joka aluksi voi vaikuttaa turhan monimutkaiselta asialta, onkin juuri sitä, mitä kodilta yleensä halutaan: toimivuutta, turvallisuutta ja yksilöllisyyttä – viihtyisyyttä unohtamatta. Konkreettisimmillaan esteettömyyden toteutuminen näkyy helppona liikkumisena ja toimimisena. Esteettömyyden peruslähtökohdat ovat myös mitattavissa. Kaikki säädöksiin, ohjeisiin ja suosituksiin perustuvat tärkeimmät mittatiedot löytyvät kootusti tämän oppaan liitteenä olevasta tarkistuslistasta.

Kiitos Invalidiliiton esteettömyysprojektin käyttäjät-kohderyhmän kehittämistyöryhmälle, joka on rakentavilla näkemyksillään osallistunut oppaan työstämisprosessiin. Kehittämistyöryhmän työskentelyssä ovat olleet mukana Miina Blot Suomen Monikkoperheet ry:stä, Susanne Jacobson Taide-teollisen Korkeakoulun Future Home -instituutista, Rea Konttinen Invalidiliitto ry:stä, Päivi Nurmi-Koikkalainen Stakesista, Sirkka Närhinen Aktiiviset Seniorit ry:stä sekä Sami Virtanen Kuulonhuoltoliitto ry:stä.

Kiitos kaikille kommentoijille: Niina Kilpelälle Kynnys ry:stä, Harri Leivolle ja Kirsti Pesolalle Invalidiliiton esteettömyysprojektista, Anna Ruskovaaralle ESKEH-projektista, Marja Pihnalalle Invalidiliitto ry:stä, Heli Mäntylälle TTS-tutkimuksesta, Jukka Laaksolle Vanhustyön keskusliitosta sekä Raija Hynselle Ympäristöministeriöstä.

Suuri kiitos kaikille haastateltaville, erityisesti Leena Ahdille, Anneli Juntolle ja Tuomo Siitoselle sekä kiinnostavien näkökulmien kirjoittajille Miina Blotille, Jukka Rasalle ja Kirsti Pesolalle. Heidän näkemyksensä ja kokemuksensa tuovat esteettömyysasian lähelle lukijaa.

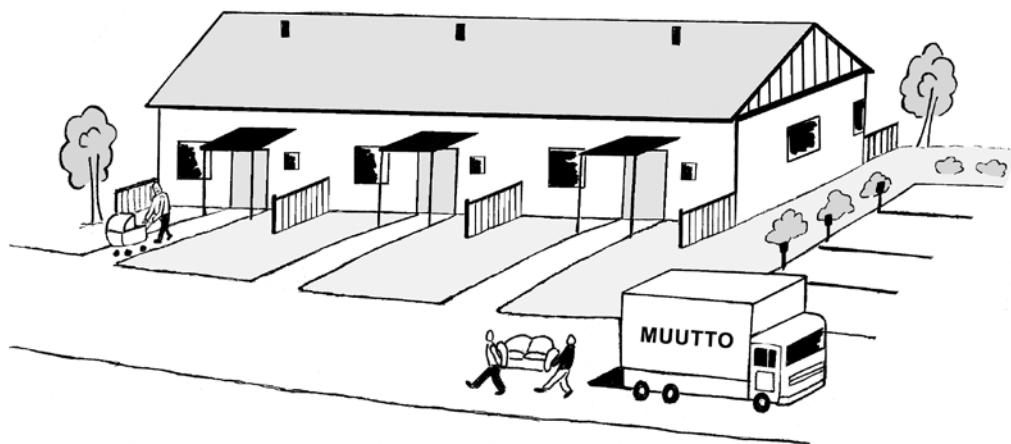
Helsingissä 7.5.2008

Marika Nordlund
Invalidiliiton esteettömyysprojekti

Toimivaa ja helppoa asumista unelmien kodissa

Marika Nordlund

Minkälainen on sinun unelmien kotisi? Ehkä se on mennyttä aikaa henkivä vanha kerrostaloasunto kaupungin keskustassa tai suuri, moderni omakotitalo maaseudun rauhassa – tai mitä tahansa siltä väliltä. Unelmien koti on varmasti kaunis ja viihtyisä, tilavakin. Jokainen lienee samaa mieltä siitä, että unelmien kodin tulee olla laadukkaista materiaaleista hyvin rakennettu. Unelmien kodissa asuminen on mukavaa ja helppoa. Liikkuminen lähiympäristössä, pihassa ja sisällä asunnossa on vaivatonta. Kun unelmien kodin löytää, haluaisi siellä asua mahdollisimman pitkään, ehkä koko loppuelämän. Tulevaisuuden tarpeita voi pyrkiä ennakoimaan ja varautua mahdollisiin muutoksiin.

Asunnon väljä, portaaton sisäänkäynti tekee liikkumisesta vaivatonta – muuttopäivästä lähtien.

Elinkaariasumisen idea

Unelmien kodissa pystyy asumaan muuttuvissa elämäntilanteissa tai toimintakyvyn mahdollisesti heikentyessä, kun koti on rakennettu ns. elinkaariasumisen periaatteiden mukaisesti. Nimensä mukaan elinkaariasunto mahdollistaa sen, että siellä voi asua vauvasta vaariin. Asunto soveltuu kaikille asukkaille: nuorille, lapsiperheille tai ikääntyneille toimintakyvystä riippumatta. Tällaiseen asuntoon pääsee myös vaivatta vierailulle toimintakyvyn katsomatta. Erikoiselta kuulostavasta termistä, ”elinkaariasunto”, huolimatta kyseessä on aivan tavallinen koti. Ideana on kaikessa yksinkertaisuudessaan liikkumisen ja toimimisen helppous.

Asuntojen rakentamisessa ja peruskorjaamisessa pitäisikin huomioida elinkaariasumisen idea. Monet uudetkaan asunnot eivät ole tässä mielessä kovin toimivia. Usein niihin rakennetaan ns. turhia tasoeroja, liian pieniä huoneita ja wc- ja peseytymistiloja. Asumiseen liittyviä lehtiä selatessa ja tv-ohjelmia katsellessa tuntuu siltä, että yleensä panostetaan enemmän asunnon ulkonäköön kuin toimivuuteen. Mutta molemmat puolet ovat tärkeitä, eikä niiden pitäisi olla toisiaan poissulkevia! Sama koskee vanhoja, peruskorjattavia asuntoja. Peruskorjauksen yhteydessä olisi hyvä aika toteuttaa asunto myös entistä toimivammaksi.

Miksi emme sitten vaatisi kodiltamme parempaa toimivuutta ja turvallisuutta, viihtyisyyden ja yksilöllisyyden ohella? Nykyään puhutaan paljon asukaslähtöisestä suunnittelusta, mutta valitettavan usein se tarkoittaa sitä, että asukkaat pystyvät käytännössä vaikuttamaan vain asunnon pintamateriaaleihin. Asukkaan tarpeiden todellinen huomioiminen ei ole itsessään selvää, vaikka poikkeuksiakin varmasti löytyy. Näistä poikkeuksista on esimerkkejä tässäkin julkaisussa, esimerkiksi Leena Ahdin haastattelun pohjalta kirjoitetussa artikkelissa.

Asunnon hankkiminen on iso asia, olipa kyseessä vuokra- tai omistusasunto. Useimmille ihmisille omistusasunnon ostaminen on elämän suurimpia hankintoja. On tärkeää löytää itselleen tai perheelleen kaikin puolin mahdollisimman hyvin soveltuva koti. Kaikkea ei yleensä voi saada ja usein asunnon hankinta on väistämättä jonkinlainen kompromissi. Käytännössä useimpien ihmisten asunnon hankkimiseen vaikuttaa merkittävästi asunnon hinta sekä sijainti suhteessa mm. työpaikkaan, lasten kouluun ja palveluihin. Asumisvalintoja tulisi voida tehdä asunnon toimivuudesta tinkimättä. Asunnon tilojen toimivuuden ja muunneltavuuden tulisi olla aina suunnittelun ja rakentamisen lähtökohtana. Niillä kun ei ole välttämättä juurikaan tekemistä asunnon hinnan tai sijainnin kanssa.

Omat tarpeet, toiveet ja uskomukset ohjaavat asunnon hankintaa

Toimiviakin asuntoja löytyy ja rakentajia varten on olemassa tietoa. Jos mahdollista, sopivan asunnon etsimiseen kannattaa käyttää aikaa, jotta voisi olla lopputulokseen tyytyväinen mahdollisimman pitkään. Ensin on kuitenkin hyvä selkiyttää, mitä ”sopiva” tai ”toimiva” asunto itselle tarkoittaa. – *Avaruus, toimivuus ja sijainti*, kiteytti eräs haastateltava asunnon tärkeimmiksi ominaisuuksiksi. Asunnon tärkeimmät ominaisuudet voivat toki olla paljon muitakin.

Asunnon tilojen toimivuutta voi arvioida kuvittelemalla, mitä itse missäkin tilassa tekisi ja millä tavalla. Miten esimerkiksi ruuanlaitto sujuisi, miten keittiön kaapistot, työpisteet ja kodinkoneet kannattaisi sijoittaa? Jos kyseessä on vanha asunto, onko keittiö sellainen, että siellä olisi mukava laittaa ruokaa, tiskata, juoda aamukahvia tai nauttia illallista? Entä jos kotona ei olekaan tapana laittaa ruokaa, vaan syödään yleensä ulkona. Onko keittiö silloin tarkoitukseensa sopiva – vai riittäisikö aamu- ja iltapalan syömiseen pienempikin tila? Jos muutoksia pitäisi tehdä, onko niitä helppo tai ylipäättään mahdollista toteuttaa? Keittiön ohella asunnon muiden tilojen toimivuutta voi arvioida samalla tavalla. Ovatko esimerkiksi makuuhuoneet riittävän tilavia, mahtuvatko niihin kaikki tarvittavat kalusteet ja mahtuuko sinne myös itse: lepäämään, hoitamaan lasta, tai vaikkapa lukemaan kirjaa nojatuoliin? Ovatko lastenhuoneet tarpeeksi tilavia, riittääkö tila myös lapsen kasvaessa – ja harrastusvälineiden lisääntyessä?

Wc- ja peseytymistilat ovat myös tärkeitä. Niissä vietetään päivässä paljon aikaa, varsinkin ne aamun kiireisimmät hetket. Niiden tulisi olla riittävän tilavia ja kylpyhuonekalusteet sijoitettu niin, että siellä on helppo liikkua. Väljistä kulkureiteistä ja oviaukoista mahtuu liikkumaan myös pyörätuolilla, rollaattorin avulla tai silloin, kun on jalka paketissa liukastumistapaturman jälkeen. Asunnon tilojen ja asuinympäristön toimivuudesta löytyy lisää tietoa edempänä tässä julkaisussa.

Asunnonmuutostöillä esteetöntä asumista

Uusien asuntojen pitäisi täyttää rakentamismääräysten mukaiset esteettömyyden perusedellytykset (rakentamismääräyksistä on tietoa liitteessä 1). Vanhojen asuntojen toimivuutta voidaan parantaa peruskorjauksen yhteydessä tai yksittäisillä asunnonmuutostöillä. Asunnonmuutostyöt ja niiden suunnittelu kannattaa teettää ammattilaisilla. Asunnonmuutostöistä saa tietoa erilaisista oppaista ja internetistä, lisätietoja löytyy mm. tämän julkaisun lopussa olevasta ”Lue lisää” -liitteestä. On hyvä huomioida, että kaikki rakennusalan ammattilaisetkaan eivät välttämättä hallitse esteettömyyden toteutumisen yksityiskohtia. Asukkaan on hyvä ottaa itse asioista

selvää ja huolehtia, että oma näkökulma huomioidaan. Vaikeavammaiset henkilöt voivat saada kotiinsa asunnonmuutostöitä vammaispalvelulain perusteella. Kun vaikeavammainen asukas haluaa kotiinsa tehtävän asunnonmuutostöitä, on niiden suunnittelu hyvä aloittaa ottamalla aluksi yhteyttä kotipaikkakunnan sosiaalivirastoon.

Asukas on itse oman asumisensa paras asiantuntija, sillä hän tuntee oman toimintakykynsä ja osaa katsoa asuntoa juuri toiminnan kautta. Onko se sellainen, että siellä pystyy toimimaan, ottamaan astioita kaapista tai ripustamaan pyykkiä kuivumaan? Mitä ongelmia nykytilanteessa on? Minkälaisia muutostöitä pitäisi toteuttaa, jotta asukas voisi itsenäisesti tehdä juuri niitä asioita, joita haluaa?

Haastateltavat antoivat seuraavanlaisia vinkkejä asunnonmuutostöitä tekeville:

– Itse pitää olla tarkkana ja katsoa, että kaikki työt tehdään niin kuin on sovittu. Muuttaessani tänne asuntoni oli jo valmiiksi ”perusesteetön” palveluasunto, mutta yksilöllinen hienosäätö olisi jäänyt tekemättä, jos en olisi sitä itse pyytänyt.

– Antaisin sellaisen vinkin, että omat apuvälineet kannattaa pitää ajan tasalla. Apuvälineet vaikuttavat paljon siihen, miten arkielämä sujuu.

Marika Nordlund työskentelee asiantuntijana Invalidiliiton esteettömyysprojektissa. Hänen työnsä kohderyhmänä ovat erityisesti asukkaat, tavalliset kuluttajat, jotka tarvitsevat tietoa esteettömästä asumisesta.

Mitä on muistettava asuntoa valittaessa?

Anneli Juntto

Kysymykseen on sinänsä mahdoton vastata. Olemme kaikki yksilöitä, eri tilanteissa meillä on omat tarpeemme, kykymme, historiamme, tulevaisuutemme, sidoksemme, varamme ja velkamme. Asunnotkaan eivät ole ihan samanlaisia, vaikka suomalaista asumista onkin vaihtoehtomuudesta syytetty.

Omista asumistoiveista ja -unelmista kannattaa pitää kiinni, vaikka käytännössä usein joutuukin tekemään kompromisseja.

Asuminen hyvän elämän mahdollistajana

Asumisessa kaikille tärkeää on ainakin käytännöllisyys, toimivuus, kestävyys ja kustannusten kohtuullisuus. Asuminen on niin monipuolinen, eri elämäntasot kattava alue, että hyvän asumisen luettelosta tulee helposti uuvuttavan pitkä kaikkine yksityiskohtineen.

Asumisen pitää mahdollistaa meille hyvä elämä. Toisaalta elämässä on muutakin kuin asuminen. Asuminen ei saa olla liian vaativaa, eikä laittaa taloutta liian tiukalle. Eri elämäntasojen, niin asumisen kuin työnkin, pitää olla tasapainossa. Jos jokin alue ylikorostuu, elämäntilanteemme kärsii siitä. Eri elämäntilanteissa ja elämäntasojen myöskin omat resurssimme ja mahdollisuutemme ovat erilaisia. Nuorelle koti voi olla vain tukikohta, kämppä, josta lähdetään muualle. Voimavuosina aikaa riittää kodin korjaamiseen ja rakentamiseen. Puutarhanhoitoonkin voidaan käyttää uskomaton määrä työtä ja vaivaa, kaunis puutarha voi jollekin olla elämäntyö. Ikääntyvällä mahdollisuuksien piiri supistuu voimien vähetessä, elinpiiriä pitää rajata, jotta sen hallitsemisesta selviytyisi omatoimisesti. Joku rakentaa talonsa omin käsin, ikääntynyt taas voi tarvita apua lampun vaihdossa tai taulun kiinnittämisessä.

Emme valitse asuntoa jossain tyhjiössä irrallaan ympäristöstään. Asunto sijaitsee aina jossakin tietyssä paikassa. Kun asunto on vielä kotitalouden ylivoimaisesti kallein hankinta, sen valintaan pitää suhtautua vakavuudella. Mitä suurempi ja kalliimpi asunto on, sitä vakavammin sen valintaan pitää suhtautua.

Vuokra- ja omistusasunnoissa omat hyvät ja huonot puolensa

Asuminen ja asunnon hankinta on taloudellisesti kotitalouden tärkein valinta. Asumismuodoissa on tässä suhteessa eroa. Omistaminen on usein pitkällä aikavälillä edullisempaa. Valtio tukee omistusasunnon hankijaa asuntolainojen korkovähennyksin, ja asuntojen hintakehitys on ollut pitkällä aikavälillä hyvä. Poikkeuksiakin löytyy, kuten suhdannehuipun aikaan asuntonsa kalliilla ostaneet. Myös naapurimaassamme Ruotsissa asuntojen hinnat ovat laskeneet. Sitoutuminen omistusasumiseen vaatii omarahoitusosuutta, vakuuksia, varallisuutta tai säästöjä, tulojen ja perhesuhteiden vakiintuneisuutta sekä mielellään nousevaa ura- ja tulokehitystä. Omistusasunnon ja etenkin omakotikiinteistön vaihtaminen aiheuttaa suuremmat muuttokustannukset, leimaveron ja välityspalkkion, vaikka oman asunnon myyntivoitto onkin Suomessa kahden vuoden asumisen jälkeen verovapaata. Asuntojen kysyntä vaihtelee myös alueittain. Joillain paikkakunnilla voi olla vaikea myydä asuntoa, hintataso on alhaisempi ja etenkin syrjään rakennetuista kalliista omakotitaloista voi olla vaikea saada sijoituksensa takaisin.

Jos on epävarma valinnassaan, on muistettava, että vuokra-asunnosta muuttamisen kustannukset ovat pienemmät ja sen vaihtaminen joustavampaa. Uudelle paikkakunnalle muutettaessa vuokra-asuminen on hyvä vaihtoehto. Aina ei tiedä, kuinka uudessa paikassa lopulta viihtyy. Samoin muuttaja ei usein tunne uuden kotiseudun asuntotarjontaa ja itselle sopivinta asuinpaikkaa. Vapaaehtoinen vuokra-asuminen on Suomessa melko kallista, arava- tai korkotukiasuminen usein edullisempaa. Jos tulot ovat pienet, asumistuki auttaa. Suuremmilla paikkakunnilla on tarjolla myös omistus- ja vuokra-asumisen välimuotoja, kuten asumisoikeusasuntoja ja osaomistusasuntoja. Asumisoikeustaloissa asuminen on pitkäaikaista ja turvallista. Omaa pääomaa ei kuitenkaan kartu, eikä asuntojen arvonnousuista hyödy samaan tapaan kuin omistusasunnoissa. Riskiä ei toisaalta samassa määrin ole, eikä vakuuksistakaan ole huolta.

Asuntorahoitusjärjestelmä on Suomessa muuttunut 2000-luvulla lainanottajan kannalta parempaan suuntaan. Nyt voidaan jo alun perin hankkia tilavampi asunto, jolloin vältetään turhia muuttoja. Silti uudessa, pitkien lainojen, monenlaisten korkojen ja vakuusjärjestelmien maailmassa suunnistaminen vaatii taitoa ja harkintaa kuluttajalta, jolla vastuu ja riski ovat. Asuntolainan määrässä ja ehdoissa riittää pohdittavaa: mikä vaihtoehto on edullisin, kuinka suuren lainan toisaalta saa ja millainen on järkevä ottaa? Erilaisia lainoja, korkoja ja vakuusjärjestelyitä riittää. Pitkäaikaiset asuntolainat ovat uusi asia Suomessa. Ne vaativat oman osaamisensa, jotta asukas osaa mitoittaa rasiuksen ja riskivaran oikein. Aiemmin lyhyiden lainojen aikaan otettiin spurtti, ”laitettiin hampaat naulaan” viideksi vuodeksi ja oltiin melko pian velattomia. Nyt suuret lainat lyhenevät hitaasti. Kolmessakymmenessä vuodessa ehtii tapahtua paljon, onkin elettävä lainan kanssa. Asunto, etenkin jos ostetaan vanha asunto, saattaa vaatia kallistakin remonttia. Jos lainahoitomenot on viritetty maksimiin tai tulot ovat hyvin pienet, lisäkustannuksista voi olla vaikea selviytyä. Lainanhoitokulut ja asunnonhankintasuunnitelmat eivät näin saa olla liian raskaita ja ylimitoitettuja. Elämän on jatkuttava asuntolainan aikakin – etenkin, jos kyseessä on 60 vuoden ”isältä pojalle asuntolaina”. Liian suuri laina tai kallis asunto vie voimaa muulta elämältä. Jos huolenaiheita asumiskuluista selviämisestä kertyy liikaa, tämä laskee elämisen laatua, vaikka asunto olisi kuinka suuri ja laadukas.

Kalliiksi asuminen voi käydä myös kokonaisuuden ja yhteisen edun kannalta. Energianhinta on nousussa. Pohjoisessa ja harvaan asutussa Suomessa energiaa kuluu niin asumiseen kuin liikkumiseenkin EU-keskivertoa enemmän. Omakotitalojen lämmitysratkaisut vaikuttavat asumiskustannuksiin pitkällä aikavälillä. Esimerkiksi suora sähkölämmitys on halpaa rakentaa, mutta kallis käyttää. Tiukentuvat energiansäästötavoitteet voivat jossain vaiheessa kyseenalaistaa tuhlailevimmat asuntoratkaisut. Asumismallia, jossa kookas omakotitalo sijaitsee kaukana ja joukkoliikenteen sijaan joudutaan käyttämään kahta autoa, on vaikea muuttaa, jos energianhinta

nousee. Taloudellinen tilasuunnittelu, tukeutuminen olemassa oleviin palveluihin, mahdollisuus käyttää joukkoliikennettä työmatkoihin ja työmatkojen minimointi tarjoavat muuttuvissakin olosuhteissa kestävämmän mallin. On puhuttu myös henkilökohtaisista elämänikäisistä päästökiintiöistä.

Sisustammeko itsellemme vai vieraille?

Vanhassa ruotsalaisessa asuntoalan julkaisussa kehoitettiin kodinsisustuksessa ja asumisessa miettimään oman perheen tarpeita eikä sisustamaan ja laittamaan kotia vieraita varten, ”jotka tulevat ja menevät”. Tuoloin väljemmin asuvassa naapurimaassamme ”finrummet”, vieraita varten varattu sali, oli yleinen. Tutkimusten mukaan suomalaiset kyläilevät entistä vähemmän toistensa luona, mutta silti asuntojen edustavuutta korostetaan. Monissa asuntomessujen suurissa taloissa on ollut tv-huoneen ohella edustusolohuone. Ruokailutilassa on tilaa monille vieraille, vaikka pieni talous ei näin paljon tilaa tarvitsisikaan. Elokuviissa ja tv-sarjoissa näkyy usein kuvia kartanoista ja linnoista, joissa perhe tai yksinäinen henkilö syö pitkän pöydän toisessa päässä. Kotitalousvähennyksestä huolimatta varsinaista butleria on hyvin harvassa taloudessa. Kun katsoo nykyisiä jättipöytiä ja muistaa mitä suomalaisten kotitalouksien koolle on tapahtumassa, näkee ristiriidan. Yksin asuvia on jo 40 prosenttia talouksista ja pieniä 1-2 henkilön talouksia yhteensä 73 prosenttia kaikista.

Asuntoja yleensäkin ja myös pientaloja pitäisi suunnitella muistaen kuinka paljon on pieniä asuntokuntia ja erilaisia tarpeita. Yhden tai kahden henkilön talous tarvitsee yleensä yksiötä tai kaksiotakin tilavamman asunnon, mutta onko 200 neliötä kuitenkin liikaa energiansäästöä ajatellen. Kiinnostavaa olisi asuntomessuilla nähdä sinkun kohtuukokoinen pientalo/omakotitalo tai liikkumisesteisten asukkaiden omakotitalo. Tulevaisuus voi tuoda suuria muutoksia. Asunnot ovat pitkäikäisiä, siksi asuntojen muutoskestävyyttä pitäisikin parantaa. Kaikkea ei voi ennakoida, mutta asunnon avoin ja joustava pohjaratkaisu mahdollistaa tilojen monenlaisen käytön. Jos asunnon lastenhuoneet ovat alle kymmenneliöisiä, niitä on vaikea ottaa muuhun käyttöön. Kodinhoitohuoneet on samoin mitoitettu nykypöydille, mutta jos asukas tarvitseekin vähemmän tilaa tähän tarkoitukseen, on tiloja vaikea käyttää muuhun.

Ihminen ihastuu helposti asunnossa johonkin yksityiskohtaan tai yleisvirkutelmään, joka voi johtaa harhaankin. Kiinteistönvälittäjien termein myyntikohteeseen ”kiinnittyminen” ei saisi olla niin nopeaa, ettei omia ja perheen tarpeita ja mahdollisuuksia ehditä kunnolla punnita sekä harkita asunnon toimivuutta eri tilanteissa. Uusimman muodin mukainen keittiö tai pintamateriaalit ovat hienoja ja niillä uusia asuntoja markkinoidaan. Sen sijaan hyvä ääneneristys, asunnon terveellisyys ja korjattavuus eivät näy päällepäin, vaan niistä pitää ottaa erikseen selvää. Asuntoratkaisun toimivuutta ja tilamitoituksiakin on vaikea ja kallias parantaa jälkikäteen. Keittiö- ja pinta-

materiaalimuodit vaihtuvat nopeasti. Keittiöitä saatetaan uusia kymmenenkin vuoden kuluttua, ne ovat irtaimistoa. Asunnon taas pitää kestää satoja vuosia ja toivottavasti suomalaisetkin tulevaisuudessa paremmin juurtuvat aloilleen. Nyt olemme olleet EU:n eräs vilkkaimmin muuttava kansa, asuntoa on vuosittain vaihtanut yli 800 000 suomalaista. Tämä kertoo siitä, ettei asuntokantamme sopeudu riittävästi ihmisten erilaisiin asumistarpeisiin ja niiden muutoksiin. Pitenevä elinikä asettaa omat vaatimuksensa. Ikääntyvien osuus kasvaa niin Suomessa kuin EU-maissakin, erityisesti 85 vuotta täyttäneiden määrän on ennakoitu kasvavan tulevaisuudessa.

Perinteiset asumisen ihanteet antavat harvoin sijaa käytännöllisyydelle

Hämeenlinnan asuntomessuilla vuonna 2007 askarrutti sekä talojen suuri koko että useimpien talojen kaksi- tai useampikerroksisuus. Pieniä taloja oli vähän, samoin yhteen kerrokseen rakennettuja omakotitaloja. Kuitenkin asuntomessujen taholta alueelle oli toivottu nimenomaan pienempiä ja yksikerroksisia omakotitaloja. Hämeenlinnassa tonttikoko oli tuhat neliötä, mikä olisi mahdollistanut myös yhteen tasoon rakentamisen. Mistä syystä kuitenkin useimmiten valittiin kaksikerroksiset talot? Kokevatko suunnittelijat kaksikerroksisuuden haastavammaksi, saadaanko näin monumentaalisempaa arkkitehtuuria, halutaanko asuntotorniin eristäytyä vai halutaanko lasten tilat erilleen? Kuitenkin yksikerroksinen talo valittiin Hämeenlinnan messuilla tilavuutensa, toimivuutensa ja myös hyvän luonto- ja pihasuhteensa vuoksi yleisön suosikiksi. Varmaan ratkaisun toimivuus ja esteettömyys ovat vaikuttaneet taustalla kävijöiden arvioon. Portaat vievät tilaa ja avaruudentuntua asunnosta, ne ovat osalle asukkaista esteettömyyden näkökohdasta vaikeita. Moni tervekin messuilla kävijä ei jaksanut tai viitsinyt kavuta tungoksessa talojen yläkertoja katsomaan. Kaikki eivät pääse portaita ylös ja moni kokee ne rasittaviksi. Portaissa sattuu kompastumisia kaikenikäisille ja pienille lapsille pitää portaissa olla turvaportit. Kuulemma tulipaloista pelastautumisen kannalta kaksikerroksiset omakotitalot ovat ongelma, sillä savukaasut kertyvät yläkertaan, makuuhuoneisiin. Tiivis- ja matalarakentamisen myötä kaksikerroksisiin pientaloihin on turvauduttu kasvukeskuksissa, jotta talot mahtuisivat pienille tonteille ja vähän pihakin jäisi. Ehkä muitakin ratkaisumalleja löytyy ja näitä pitäisi aktiivisesti etsiä. Ristiriitaiselta tuntuu, että samaan aikaan, kun vanhoissa kerrostaloissa esteettömyyttä ja käytettävyyttä yritetään lisätä julkisen vallan hissiavustuksin, rakennetaan uusia esteellisiä pientaloja.

Usein asukas ilmoittaa etsivänsä itsensä näköistä kotia, mutta yrittääkin tosiasiassa toteuttaa jotain sisustuslehden mallikuvaa. Hyvää kotia ei saa kaupasta. Mielikuvitusta tarvitaan apuun. Valkoinen sohva, kaupasta kerralla ostetut muisto- ja koriste-esineet ja mahdollisimman suuri kotiteatteri eivät auta aktiiviseen asumiseen. Kodeissa tehdään myös työtä: niin kotitöitä

kuin palkkatöitä. Mitä vaatimuksia se asettaa asunnon tilankäytölle? Entä millaista on asuminen ja sisustaminen lasten ehdoilla? Ennen suomalaisella miehellä oli autotalli, missä hän saattoi toteuttaa itseään. Entä nyt, mikä on miehen paikka kodissa, kun pelkkä kaukosäätimien hallinta ei riitä aktiiviseen asumiseen? Ovatko asumisihanteemme liian kaavamaisia? Rakentamisen mallit ovat Suomessa olleet kovin rakentajavetoisia, ennen puhuttiin gryndereistä Saksan lainasanalla. Joitain esimerkkejä kimpparakentamiskohteista on jo löytynyt. Asukkailla pitäisi olla nykyistä paljon enemmän sanavaltaa asumisessaan. Asunnoista ja asuinympäristöistä ei saa tehdä liian valmiita, myös asukkaan omalle hallinnalle pitää jättää tilaa.

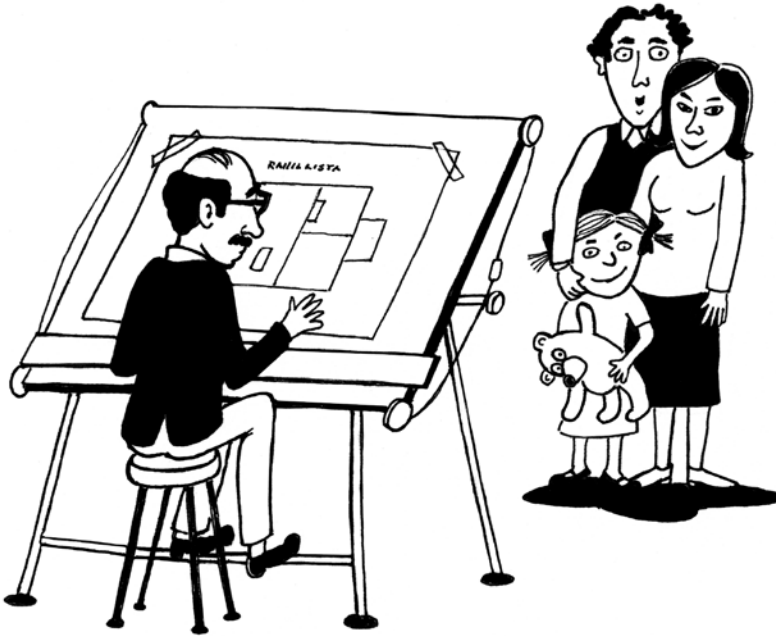
Asumisesta ja identiteetistä puhutaan paljon. Oma itse ja perhe, asuinkumppanit, ovatkin tärkeä lähtökohta asumisratkaisuja mietittäessä. Millaisia ovat tapani ja mieltymykseni, mitä teen ja tarvitsen? Kun tulen asuntoon, minne saan takkini ja kenkäni entä harrastusvälineet? Kenen kanssa syön ja istun iltaa, mihin sijoitan tietokoneeni? Pääsenkö kätevästi kuntopolulle, onko lähiympäristö liikenneturvallinen lapsille, haittaako melu tai saasteet? Kuinka selviän työ- ja asiointimatkoista, missä lapset voivat harrastaa ja miten he harrastuksiinsa pääsevät, missä on lähin kauppa ja koulu? Mikä on matka sukulaisiin ja ystäviin? Kuinka paljon kuukaudessa asuminen maksaa, mitkä ovat muut välttämättömät kulut, jääkö tarpeeksi liikkumavaraa odottamattomiin menoihin? Mukautuuko asuntoni ajan mukana tapahtuviin muutoksiin, voinko asua tässä vielä vanhanakin tai jos sairastun? Entä pääsevätkö myös isovanhemmat kotiini vierailuille?

Anneli Juntto työskentelee Asumisen tutkimuksen professorina Kuopion yliopiston Sosiaalipolitiikan ja sosiaalipsykologian laitoksella. Hän on tutkinut mm. kodin, asumisen ja asuntopolitiikan historiaa, asuntomarkkinoita, asuinoloja sekä asumisvalintoja.

Kodin toimivuus edellyttää hyvää suunnittelua

Marika Nordlund

– Hyvään suunnittelutapaan kuuluu rakennuksen käyttäjän huomiointi ja siten luonnollisesti myös esteettömyys. Suunnittelijalle esteettömyys merkitsee toimivia ratkaisuja, jotka mahdollistavat tilojen erilaiset käyttötarkoitukset ja helpon muunneltavuuden, arkkitehti Tuomo Siitonen kertoo.

Parhaimmillaan asunnon suunnittelu toteutuu tulevien asukkaiden ja suunnittelijan tiiviinä yhteistyönä.

Toimiva lopputulos on monen tekijän summa

Tavoitellessaan esteetöntä ja toimivaa lopputulosta suunnittelija joutuu monien haasteiden eteen. Ei riitä, että suunnittelija suunnittelee esteetöntä, myös rakentamisen muissa vaiheissa pitää kaiken osua kohdalleen ja rakentamisen kaikkien osapuolten tiedostaa asetetut vaatimukset.

Vaikka jokin tila muuten olisi esteetön, voivat pienet yksityiskohdat tehdä siitä toimimattoman. Siitonen mainitsee esimerkkinä standardi-ikkunat, joiden painike on aina puolivälissä ikkunaa korkeussuunnassa. Tällaista ikkunaa ei yletä avaamaan pyörätuolista. Tavanomaisessa hankkeessa yksityiskohtaa ei oikeastaan suunnitella lainkaan, vaan se toteutuu hyväksytyjen standardien mukaan. Ongelmallista on, että kun asiaan halutaan muutosta, valmistaja saattaa laskuttaa tällaisista ”erityisikkunoista” tavanomaisia enemmän.

Siitonen toivoo myös rakennustarviketeollisuutta mukaan esteettömyyden edistämiseen. Tarjolla tulisi olla enemmän vaihtoehtoja ja kaikki käyttäjät huomioivia, toimivia ja kohtuuhintaisia ratkaisuja. Esimerkiksi kylpyhuone-tiloissa voisi toteuttaa määräysten mukaisen oviaukon kaksiosaisella ovella silloin, kun asukas ei välttämättä tarvitse päivittäisessä käytössä leveää oviaukkoa. Tällöin tilaa jäisi muihin tarpeisiin, mutta valmius ottaa käyttöön leveä oviaukko olisi olemassa.

Suunnittelun lähtökohtana on asukas

Arkkitehdille suunnittelun tavoitteena on kauneuden ohella käyttökelpoisuus. Esteettömyys ja esteettisyys sopivat Siitosen mielestä mainiosti yhteen. Hyvä esimerkki on puinen käsijohde. Kun se on halkaisijaltaan sopivan kokoinen, siitä saa tukevan otteen. Puinen pinta on lämmin koskettaa ja puuhun luonnonmateriaalina liittyy yleensä positiivisia miellelyhtymiä. Liian usein käyttökelpoisuutta korostettaessa on turhaan tingitty kauneudesta. Eräs haaste suunnittelijalle onkin suunnitella ”huomaamattomasti toimivaa”. Tällöin käyttäjien huomio kiinnittyy ensisijaisesti tuotteen tai tilan ulkonäköön, mutta samalla se on kaikille sopiva.

Ns. esteettömyysmääräysten riittävyys ja sitovuus ovat herättäneet keskustelua suunnittelijoiden ja asukkaiden keskuudessa. Siitosen mielestä on perusteltua varautua ikääntymiseen ja muuttuviin elämäntilanteisiin. – *Mutta jos vain toistetaan normiratkaisua kaavamaisesti olosuhteista piittaamatta, ollaan väärillä linjoilla. Arkkitehtuurissa kyse on normien soveltamisesta siten, että lopputulos on toimiva ja kaunis. Tässä korostuu suunnittelijan ammattitaito, Siitonen painottaa. – Totta kai määräyksiä ja vähimmäismittoja tarvitaan suunnittelun ja rakentamisen ohjaukseen, hän lisää.*

Aika ajoin keskusteluun nousee myös esteettömän rakentamisen kustannukset. Joissakin tapauksissa esimerkiksi tontista johtuvista lisäkustannuksista ei voida välttyä. Jos tontilla on paljon korkeuseroja, täytyy suunnittelussa ottaa huomioon helppokulkuisuus niin pihalla kuin asunnossa sekä tietenkin toimiva kulkuyhteys niiden välillä. Kustannuksia pohdittaessa on kuitenkin hyvä muistaa ns. välilliset säästöt, joita esteetön ympäristö tuo mukanaan. Kun kotona on helppo liikkua ja toimia, voi siellä asua, vaikka elämäntilanteet muuttuisivat.

Huomaa tasoerot, kulkuväylät ja hygienia-tilat

Mikä sitten tekee asunnosta toimivan? Mitä asioita asunnon hankkijan pitäisi ainakin muistaa katsoa? Ensimmäiseksi Siitonen nimeää tasoerot. On tärkeää miettiä, mitä ne itselle merkitsevät: vaikeutuuko liikkuminen, entä tarvitaanko apuvälineitä tai avustajaa? Tärkeää on tarkistaa myös kulkuväylät sekä asunnon sisällä että ulkona tultaessa kadulta asuntoon. Myös ovien leveydet sekä aukeamissuunnat on hyvä käydä läpi. Kolmanneksi on hyvä tarkistaa wc- ja peseytymistilojen käytännöllisyys.

Kylpyhuoneessa rakentamismääräysten mukainen, pyörätuolin edellyttämä väljyys tulisi olla ratkaistu siten, että sen tarvitsema tila on hyödynnettävissä myös muihin tarkoituksiin.

– Aukkaan kannattaa miettiä etukäteen, voisiko vaikkapa kylpyhuoneen ja kodinhoitohuoneen yhdistää, jolloin tila voidaan suunnitella sekä väljäksi että toimivaksi, Siitonen huomauttaa. Tilojen monikäyttöisyys ja helppo muunneltavuus tuo usein säästöjä, kun isompiin remontteihin ei muuttuvan tilantarpeen vuoksi tarvitse ryhtyä.

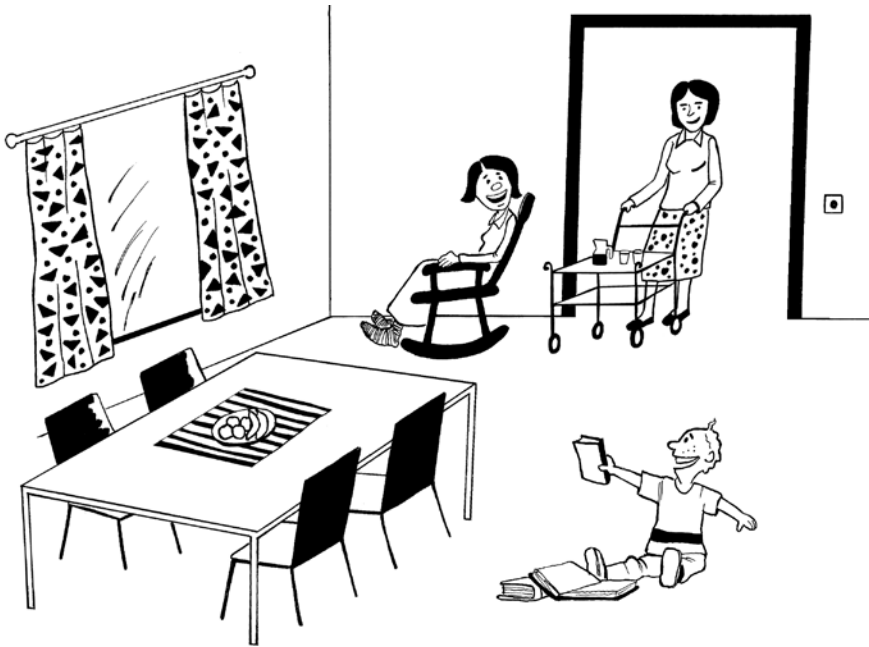
Moni asunnonhankkija valitsee kodin, jossa on kaksi tai kolmekin kerrosta. Esimerkiksi lapsiperheille monessa tasossa oleva asunto voi osoittautua käytännössä hankalaksi. *– Ihmiset arvostavat eri asioita ja tekevät valintoja arvostustensa mukaisesti. Tärkeää on tiedostaa valintojensa vaikutukset ja ymmärtää se, että elämäntilanteen muuttuessa voi joutua muuttamaan pois kaksikerroksisesta kodista,* Siitonen toteaa. Monissa uusissa omakotitaloissa monikerroksisuus ja toimivuus on pyritty yhdistämään rakentamalla ns. elinkaarikerros. Sisäntulokerros on esteetön ja siinä on kaikki asumiselle välttämättömät tilat, makuuhuone ja peseytymistilat mukaan lukien. Tällaisessa kodissa pystyy asumaan tilapäisesti, jos on vaikkapa loukannut jalkansa ja joutuu käyttämään lyhyen ajan pyörätuolia.

Arkkitehti SAFA Tuomo Siitonen työskentelee omistamassaan arkkitehti-toimistossa. Aiemmin hän on toiminut mm. Teknillisessä korkeakoulussa arkkitehtuurin professorina sekä esimiehenä Sosiaali- ja terveydenhuollon rakentamisen tutkimusinstituutti Soterassa. Siitonen on ollut lukuisten julkisten rakennusten, toimistorakennusten sekä asuntohankkeiden vastuullisena suunnittelijana vuodesta 1973. Hänen töitään on esitelty useissa koti- ja ulkomaisissa julkaisuissa ja näyttelyissä. Hän on myös luennoinut arkkitehtuurista ja omista töistään useissa Euroopan maissa, Kanadassa ja Japanissa.

Asumisen arkea ja juhlaa

Marika Nordlund

– Kodin esteettömyys on minulle monella tapaa tärkeää. Kaikki toiminnot, kuten siivous, erityisesti imurointi on helppoa, kun tilat ovat väljät, eikä kynnyksiä ole. Voin olla huoletta, kun tiedän pääseväni hyvin liikkumaan kodissani, vaikka kunto joskus heikkenisi. Eikä lastenlastenkaan tarvitse varoa kompastumista kynnyksiin, kertoo Leena Ahti.

Avarat ja väljät tilat ovat paitsi turvallisia, myös valoisia ja viihtyisiä.

Espoolainen Leena Ahti muutti syyskuussa 2007 uuteen, vastavalmistuneeseen kerrostalokotiin. Skanska Kodit Oy:n rakennuttama moderni tornitalo sijaitsee merenrantamaisemissa hyvien palvelujen ja liikenneyhteyksien äärellä. Ahti kertoo käyneensä lukuisissa asuntoesittelyissä. Nykyisen kotinsa hän löysi kiinteistövälittäjän lehti-ilmoituksen perusteella. – *Päätin mennä katsomaan asuntoa ja se vain kolahti heti. Huoneiston avaruus, valoisuus ja monet yksityiskohdat kuten keittiökaappien ovet viehättivät. Tämä on toimiva peruspaketti yhdelle ihmiselle*, Ahti toteaa. Hän kertoo katsoneensa myös asunnon esteettömyyttä. Yksi kriteeri tulevalle kodille oli se, että siellä voi asua, vaikka toimintakyky joskus heikkenisi. Juuri eläkkeelle jäänyt Ahti valitsi asuinalueen osittain sen vuoksi, että sinne on rakenteilla mm. kotisairaanhoidon palvelupiste.

Ahti uskoo asunnon arvon säilyvän ajan mittaan erityisesti toimivien ratkaisujen ansiosta. Ihmiset ikääntyvät, jolloin esteettömistä asunnoista tulee entistä kysyntä. Ahti pitää haasteena sitä, että asunnon hankkijoilla ei ole riittävästi tietoa asunnon toimivuudesta ja vasta muutaman kuukauden asumisen jälkeen huomataan, mitä kriittisiä kohtia toimivuuteen liittyy. – *Kuntien vammaisneuvostot antavat pyydettyä lausuntoja julkisesta rakentamisesta, mutta olisi hyvä, jos ne voisivat vaikuttaa myös muuhun asuntosuunnitteluun*, Ahti pohtii. Arkkitehdeilta hän odottaa nykyistä enemmän käytännöllisyyden huomioimista: – *Arkkitehtien pitäisi käydä tutustumassa erilaisiin koteihin, silloin silmät tottuisivat käytännöllisiin ratkaisuihin, kuten riittävän leveisiin oviin.*

– *Niin asunnon tilaratkaisujen kuin yksittäisten elementtienkin suunnittelu vaihe on keskeinen. Kun valmistetaan esimerkiksi ovia, pitäisi ajatella, että ne tulevat palvelemaan helppokäyttöisyyttä ja helppoa liikumista. Ennen kuin asunto on valmis, on rakennuttajan tehtävä monta ratkaisua ja selvitettävä eri alihankkijoiden tarjoamia vaihtoehtoja. Näitä valintoja tehdessään rakennuttajalla pitää olla sydän mukana, pelkkä pää ei näytä riittävän esteettömyyden toteutumiseen*, Ahti painottaa.

Toimivuus muodostuu pienistä yksityiskohdista ja laajoista kokonaisuuksista

Uudessa kodissaan Ahti kertoo olevansa erityisen tyytyväinen isoon, lasitettuun parvekkeeseen, jossa on tilaa kesäkukille ja oleskeluun lämpimällä säällä. Mukava yksityiskohta parvekkeella on mm. se, että sähköpistokkeen virtakatkaisin on sisällä, olohuoneen puolella. – *Sen huomasin ensimmäistä kertaa jouluna, kun laitoin joulukuusen parvekkeelle ja yritin saada sähkökynttilät palamaan. Selvisihän se viimein, ettei valoja sytyttäkseen tarvitse edes mennä ulos*, Ahti nauraa. Parvekkeen kynnyks on rakennettu melko korkeaksi, mutta siitä saa tarvittaessa esteettömän asentamalla oviaukkoon kynnyksluiskan.

Ahti muutti nykyiseen kotiinsa lähes puolet suuremmasta asunnosta. Hän kertoo uuden asunnon tuntuneen aluksi pieneltä, mutta on nyt alkanut todella pitää kodistaan. Tilan vähetessä hänen oli väistämättä luovuttava osasta entisiä huonekaluja. – *Entiseen en kuitenkaan vaihtaisi! Uusi on aina uusi*, hän toteaa ja vilkaisee ympärilleen uutuuttaan hohtavassa kodissaan. Hän pitää 68 m²:n kolmiotaan kokonaisuudessaan toimivana. Asunnon pohjaratkaisu antaa useita vaihtoehtoja eri toimintojen sijoittamiselle. Olohuoneen yhteydessä on pieni makuuhuone, joka sopii hyvin myös työtilaksi tai vaikkapa kirjastoksi. Olohuoneen vieressä olevaan toiseen huoneeseen taas on rakennettu erillinen ikkunallinen nurkkaus, jossa on tilaa työpisteelle. Lapsiperheessä se voisi yhtä hyvin olla lasten leikkitalana.

Taloyhtiön yhteiset tilat ovat viihtyisiä ja toimivia. Talon ylimmässä, 17. kerroksessa on sauna- ja takkatilat, joista on upea näköala merenlahdelle. Takkatila on vapaasti asukkaiden käytettävissä ja oiva paikka juhlien pitämiseen. Tilaa riittää suuremmankin joukon kestitsemiseen. Kerrostalon viihtyisä piha-alue ja sisäänkäynti on toteutettu kokonaan ilman tasoeroja. Myös pääovi ja aula, josta on käynti pyörävarastoon, pyykkitupaan ja jätevarastoon, ovat esteettömiä. Erityisesti jäteastioiden sijoittamispaikkaa Ahti pitää fiksuna ratkaisuna. Roskat voi viedä jätehuoneeseen ulos lähtiessä, eikä sisätiloissa olevien jäteastioiden luo tarvitse liukastella talvikeleillä.

Ahti pitää tärkeänä myös kodin turvallisuutta. Kun portaita ja kynnyksiä ei ole, on liikkuminen helppoa ja putoamis- ja kaatumisriski pienenee. Lisäksi asunnot on varustettu automaattisella sammutuslaitteistolla eli sprinklerillä. Talon ohella lähiympäristö on turvallinen ja sieltä löytyy kaikki tarvittava. Useimpia alueen palveluja pääsee käyttämään helposti, sillä tasoeroja tai korkeita kynnyksiä ei sisäänkäynneissä juuri ole. Vaikka Ahti huomauttaa antavansa arvoa erityisesti asunnon sisätilojen toimivuudelle, on hyvä, että asuinympäristökin on toimiva. Kodin ympäristössä hänen mielestään parasta ovat hyvät ulkoilumaastot ja jo varhain aamulla aukeavat ruokakaupat: – *Voi vaikka hakea aamukahviin maitoa, jos se on päässyt loppumaan*. Ei siis ole ihme, että Ahdin naapureiksi on muuttanut monia asumisen toimivuutta arvostavia ikäihmisiä ja lapsiperheitä. Iloiseksi yllätyksekseen Ahti huomasi taloon muuttaneen myös erään tutun pariskunnan.

Kriittinen saa olla!

– *On tietenkkin jokaisen omasta budjetista kiinni, minkälaisen asunnon hankkii. Tosin esteettömyys ei lisää asunnon kustannuksia, jos se huomioidaan jo suunnitteluvaiheessa*, Ahti pohtii ja jatkaa: – *Kuusikymppisenä viimeistään selkenee ajatus siitä, minkälainen oman asunnon pitäisi olla. Mutta on silti kumma, ettei kaikille sopivia asuntoja vieläkään tehdä, kuluttajan pitäisi osata vaatia enemmän*.

Ahti ehdottaa, että toimivasta asumisesta olisi saatavilla enemmän kuluttajaneuvontaa. Koti on todella merkityksellinen asia kaikille kuluttajille. Ahdin mielestä asuntojen myyntiä ja markkinointia varten pitäisi laatia esteettömyyskriteerit. Näin kuluttaja voisi olla varma siitä, että asunto todella täyttää tietyt vaatimukset, eikä kyseessä ole vain myyjän näkemys toimivuudesta. Ahti kannustaa asunnon hankkijoita ottamaan asioista rohkeasti selvää. Asunnon hankkiminen on tärkeä päätös. Se kannattaa tehdä vasta perusteellisen pohdinnan jälkeen.

Ahti myöntää arvioivansa kriittisesti ympäristönsä toimivuutta. Tietoa ja osaamista hänellä on, sillä työssään ylitarkastajana Etelä-Suomen lääninhallituksessa hän on toiminut mm. Etelä-Suomen läänin vammaispoliittisen työryhmän puheenjohtajana kaksi kautta. – *Esteettömyysajattelu on juurtunut vahvasti*, Ahti toteaa. Uusi koti vaikuttaa kaikin puolin juuri sellaiselta, kuin pitääkin. Ainoastaan yksi epäkohta Ahdille tulee mieleen: saunan oven hän toivoisi olevan leveämpi. Saunan ovi toteutettiin vielä aikaisempien rakennusmääräysten mukaan, jolloin kapeampi ovi sallittiin. Tämä oli merkitty näkyviin rakennustapaselosteeseen.

Rakentajalla on vastuu uuden asunnon laadusta. Muuttaessaan sisään uuteen kohteeseen asukkaan tulee tehdä muuttotarkastus ja ilmoittaa havaitsemistaan puutteista rakentajalle. Viimeistään asunnon vuositarkastuksessa tarkastetaan kaikki ensimmäisen käyttövuoden aikana havaitut ongelmatkohdat esimerkiksi lämmityksessä tai ilmanvaihdossa. Rakentajan tulee korjata asukkaan raportoimat mahdolliset puutteellisuudet kohtuullisen ajan kuluessa. Leena Ahdin asunnon vuositarkastukseen on vielä puoli vuotta aikaa ja hän on ollut tyytyväinen asunnon laatuun. – *Ajan mittaan, kun on ehtinyt asettua asumaan, huomaa ehkä puutteellisuuksia. Tärkeää on raportoida heti mahdolliset virheet*, hän toteaa.

Leena Ahti on työskennellyt Etelä-Suomen lääninhallituksessa 24 vuotta. Hän on aloittanut työuransa kuntoutusasioiden parissa ja myöhemmin vastannut mm. vammaispalveluihin sekä neuvola-, koulu- ja opiskelijaterveydenhuoltoon liittyvistä kysymyksistä. Toimiessaan ylitarkastajana hän käsitteli terveydenhuollon kanteluita ja seurasi vammaispoliittisen ohjelman toteutumista lääninhallituksissa. Leena Ahdilla on poika ja tytär sekä yhteensä neljä lastenlasta. Monessa mukana oleva Ahti harrastaa avantouintia, vesijuoksua, lukemista, elokuvia, teatteria ja järjestötoimintaa.

Rakentamisen perusajatuksena esteetön koti

Skanska on pyrkinyt huomioimaan esteettömyyden kaikissa kerrostalokohteissaan jo vuosia. – *Aloittaessani suunnittelunohjaustehtävissä 1980-luvun alussa ei tarkkoja esteettömyysmääräyksiä ollut. Kuitenkin jo silloin lähdettiin siitä, että jokaisen on päästävä rakentamiimme asuntoihin sisälle. Jos esimerkiksi kadunpuolen sisäänkäynnissä oli portaita, pidettiin huoli, että pihan puolelta pääsee sisälle pyörätuolilla*, kertoo projektipäällikkö Jouko Lahti Skanska Oy:stä. Lahden mukaan on vaikea arvioida, näkykö esteettömyyden huomioiminen rakentamiskustannuksissa. Kun lähtökohtana on rakentaa esteetöntä, ei muunlaisia suunnitelmia tai kustannusarvioita edes tehdä. Lahti arvelee joitakin lisäkustannuksia tulevan väistämättä esimerkiksi kylpyhuoneiden koon suurenemisen myötä.

Esteettömyys merkitsee Skanskalle helppoa asumista ja tyytyväisiä asiakkaita. – *Konkreettisesti esteettömyys näkyy kohteissamme mm. siten, että asunnon pihassa ei ole tasoeroja. Tällöin portaita ei tarvita, autohalliin pääsee hissillä, kynnyksiä asennetaan mahdollisimman vähän ja asuntojen oviaukot ovat leveitä. Nämä ratkaisut perustuvat rakennusmääräyksiin ja -ohjeisiin, mutta myös yrityksemme omiin päätöksiin huomioida esteettömyys määräysten vähimmäisvaatimuksia paremmin*, toteaa vanhempi työnjohtaja Marko Haapalainen Skanska Talonrakennus Oy:stä.

Asuntojen mahdolliset muutostyöt tehdään asiakkaan toiveiden mukaan. Esimerkiksi kiintokalusteet, keittiökaapit, makuuhuoneen komerot, kylpyhuonekalusteet ja lattiamateriaalit halutaan usein vaihtaa oman maun mukaisiksi. Muutostöitä toivoessaan asukkaan on kuitenkin oltava ajoissa, sillä kiintokalusteet asennetaan heti maalaus- ja tasointöiden jälkeen. Uusien materiaalien tilaukseenkin on varattava aikaa 6-8 viikkoa. Rakentamisen loppuvaiheessa, muuton lähestyessä on mahdollista vaikuttaa vielä sellaisiin asioihin, jotka eivät liity asunnon rakenteisiin. Tällöin voidaan asentaa asukkaan tarpeiden mukaan esimerkiksi tukikaiteita tai korotettu wc-istuin.

1 Asuinympäristö ja -alue

Asunnon etsiminen alkaa usein jo ”oikeanlaisen” asuinalueen etsimisestä. Liikkumisen sujuvuus ja hyvät kulkuyhteydet asuinalueelle ovat tärkeitä. Etäisyydet asuinalueelta töihin, lasten päiväkotiin tai kouluun sekä palvelujen ja harrastusten äärelle vaikuttavat ajankäyttöön ja elämänrytmiin. Ajankäyttöön ja liikkumisen mahdollisuuksiin saattaa vaikuttaa myös se, kuljetaanko omalla autolla vai julkisilla liikennevälineillä. Eri ihmisillä on erilaisia odotuksia asuinympäristönsä suhteen. Moni perhe edellyttää lapsiturvallista aluetta liikkua, tilaa leikkiä sekä leikkipuistoja, toiset arvostavat hyviä lenkkeily- ja ulkoilumaastoja. Katuvalaistus, kevyenliikenteenväylät ja hyvin hoidetut tiet ovat monien toivelistalla, mutta eivät suinkaan itsestäänselvyyksiä taajama-alueiden ulkopuolella. Kannattaa tutustua alueen yleis- ja asemakaavaan, jotta saa selville mahdolliset tulevissa suunnitelmissa olevat rakennus- ja muutos-hankkeet. Tiedot näistä saa oman paikkakunnan rakennusvirastosta.

*Lähipalvelujen sijainti helppopääsyisissä paikoissa
hyvien liikenneyhteyksien varrella lisää asuinympäristön
viihtyisyyttä.*

Viihtyisä ympäristö

Maasto antaa oman leimansa alueelle. Maaston muodoilla on merkitystä, jos liikkuu pyörätuolilla, rollaattorilla tai pienten lasten kanssa tai jos voimat alkavat heiketä iän myötä. Tällöin kovin mäkinen maasto voi olla hankala ja

vaikeakulkuinen. Asuinympäristön tulisi kaikin puolin tukea asukkaiden itsenäistä toimimista. Käytännössä tämä ilmenee asuinympäristönä, jossa kaikkien on turvallista ja helppoa liikkua. Tällaisella alueella on esimerkiksi riittävästi levähdyspaikkoja katujen varsilla, kunnossapidetyt jalkakäytävät ja hyvä valaistus. Lasten on turvallista kulkea ilman aikuista koulumatkat ja kyläilyt kavereitten luona.

Sosiaalinen ympäristö vaikuttaa asuinalueella viihtymiseen. Siisteys ja rauhallisuus lienevät kiistatta hyvältä asuinalueelta edellytettäviä asioita. Moni arvostaa luonnonläheisyyttä, puistomaisuutta ja ympäristön kauneutta. On tärkeää, että lähiympäristö ja pihapiiri mahdollistavat naapureiden kohtaamisen, mutta yhtä tärkeää on saada tilaa yksityisyydelle. Moni haluaa asua lähellä sukulaisia tai ystäviä, joita voi tavata usein, pyytää lastenvahdiksi tai hoitamaan lemmikkieläimiä lomamatkan ajaksi.

Pelkän alueen sijainnin perusteella ei voi aina päätellä sen tunnelmaa, joten tulevaan asuinalueeseen kannattaa käydä tutustumassa etukäteen. Alueen tunnelma voi myös muuttua ajan kuluessa, erityisesti uusilla, vasta muotoutumassa olevilla asuinalueilla. Joillekin asukkaille myös alueen sosiaalisella statuksella tai maineella on merkitystä.

Asumismuodon merkitys

Asunnon ja sen sijainnin lisäksi itselle tai omalle perheelle parhaiten sopiva asumismuoto on hyvä miettiä huolella. Esimerkiksi kerrostalossa on otettava huomioon naapurit ja noudatettava yhteisiä pelisääntöjä. Toisaalta kerrostalossa ”pääsee vähemmällä”, ei tarvitse tehdä pihatöitä ja isommat remontitkin hoituvat taloyhtiön toimesta. Omakotitalossa taas on omaa rauhaa ja voi itse päättää remonteista yms. Vastaavasti omakotitalossa asuminen vaatii osaamista sekä aikaa talon kunnossapitoon ja pihan hoitoon. Lisäksi asumismuodolla on ainakin jonkin verran vaikutusta sosiaaliseen ympäristöön.

”Tämä paikka on loistava! Lähellä on leikkipuisto, jossa on puistotäti ja samanikäisiä lapsia kuin meillä. Talossa on suojaisa yhteinen etupiha, jossa lapset voivat leikkiä ja pelata”.

”Kannattaa miettiä tarkkaan, mitä ympärillä on. Täällä on palvelut ja kaverit lähellä”.

”Halusin asumaan senioritaloon turvallisen vanhuuden takia. Nyt olen vielä aktiivinen ja käyn töissä, mutta haluan varautua mahdolliseen kunnan heikkenemiseen. Senioritalossa asuminen on yhteisöllistä. Ei tarvitse jäädä yksin, toisin kuin jos asuisi tavallisessa kerrostalossa”.

Kaupungissa kaikki on lähellä

Miina Blot, *monikkoäiti, arkkitehti SAFA*

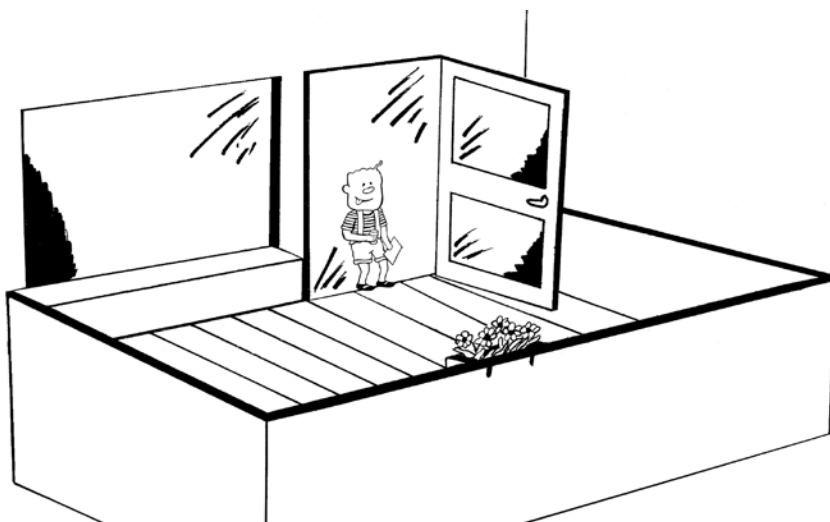
Kaupunkiasumisen yksi hyvä puoli on se, että työpaikat ja päiväkotit ovat lähellä, eikä päivittäiseen liikkumiseen kulu paljoa aikaa. Sitä vastoin aikaa jää enemmän perheelle, mikä on meille tärkeä elämänarvo. Toisaalta kaupungin keskustassa asuessa joutuu tinkimään tilan määrästä, mutta me valitsemme mieluummin vähemmän tilaa ja enemmän yhteistä aikaa!

Ehdoton etu on myös se, että kotimme alakerrassa on kauppa. Toisaalta ostoksia ei ehkä aina tule tehtyä kovin suunnitelmallisesti, mutta apu on lähellä, jos vaikka maito pääsee loppumaan. Erityisesti meille monikkoperheenä on tärkeää, että kaupassa käynti onnistuu kävellen. Lasten ja tuplavaunujen pakkaaminen autoon vie aikaa, eikä julkisiin kulkuvälineisiin kaksotenvaunut mahdu. Arvostamme sitä, että joka paikkaan pääsee kävellen, eikä autoa tarvita päivittäiseen liikkumiseen.

Kaupungissa eri asioiden tekeminen ja ystävien tapaaminen on helppoa. Ei tarvitse erikseen tehdä lähtöä, vaan leikkipuistoon tai vauvakahvilaan voi piipahtaa tuosta vain. Niissä tutustuu muihin äiteihin, eikä vertaistukea ja juttuseuraa tarvitse etsiä kauaa. Myös harrastusmahdollisuuksia on paljon. Asuinympäristössämme asuu eri-ikäisiä ihmisiä, ei pelkästään lapsiperheitä. Tällainen moninaisuus on rikkaus, lapset oppivat pienestä pitäen kohtaamaan erilaisia ihmisiä ja myös talomme vanhukset nauttivat lasten seurasta.

2 Piha ja muut kodin ulkotilat

Asuminen alkaa jo pihasta. Ulkoalueiden toimivuus vaikuttaa paljon asumisen laatuun ja arjen toimintoihin. On hyvä pohtia, minkälaisen pihan tai parvekkeen juuri sinä kotiisi haluat. Vietätkö paljon aikaa ulkona, pidätkö puutarhatöistä, haluatko oleskella mieluummin omassa rauhassa vai paikassa, jossa voit tavata naapureita? Entä tarvitsevatko lapset leikkipaikkaa? Miten asunnon piha, parveke tai terassi vastaa näihin tarpeisiin? Entä sitten, kun tarpeet muuttuvat?

Pienillä asioilla voi lisätä toimivuutta ja turvallisuutta. Parvekkeen lattia on korotettu puuritulöillä samaan tasoon kuin asunnon lattia, jolloin kynnyksellä ei aiheuta kompastumisvaaraa.

Liikkumisen helppous ja turvallisuus

Pihan tulisi olla suunniteltu siten, että siellä on huomioitu eri-ikäiset ja toimintakyvyltään erilaiset ihmiset. Piha-alueella on tärkeää kiinnittää huomiota kulkuväyliin ja polkuihin. Liikkumisen on oltava helppoa. Polkua ei pitäisi suunnitella kulkemaan rinteessä kohtisuoraan, vaan sen tulisi edetä loivasti. Liikkumisen turvallisuus korostuu talvisaikaan, sillä hoitamattomat ja epätarkoituksenmukaisesti toteutetut kulkuväylät voivat olla vaarallisen liukkaista. Lisäksi piha-alueella olevat pelastustiet on pidettävä aina vapaina turvallisuuden vuoksi. Hälytysajoneuvoille ja pelastuskalustolle varatuilla teillä ei saa olla minkäänlaisia esteitä kuten autoja, istutuksia tai tuuletustelineitä.

Kun pihassa on tasoeroja, portaiden oheen on hyvä rakentaa loivia luiskia. Tällöin liikkuminen on mahdollista ja vaivatonta esimerkiksi lastenvaunuja työntäessä, pyörätuolilla kelatessa tai matkalaukkuja raahatessa. Turvallisuuden lisäämiseksi portaissa ja luiskissa on hyvä olla kaiteet, mielellään molemmilla puolilla. Kun portaat ja luiskat ovat selkeästi havaittavissa, voidaan putoamiset ja muut vaaratilanteet välttää. Portaiden ja luiskien havaittavuutta omassa pihassa voi helposti parantaa pienilläkin keinoilla, kuten maalaamalla askelmien etureuna muusta portaasta tai luiskasta hyvin erottuvalla värillä tai käyttämällä eri materiaaleja kontrastin aikaansaamiseksi. Pihalaatoista voi tehdä opaslaattoja ohjaamaan kulkuväylille ja varoittamaan muutoskohdista kuten portaista tai kadun reunasta. Liikkuminen helpottuu, kun kulkureiteillä olevien laattojen saumat ovat mahdollisimman kapeita.

Pihan valaistuksen riittävyys on olennaista turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta. Valaistuksella on hyvä korostaa pihan muutoskohtia sekä erityisesti tasoerojen kuten portaiden alkua ja loppua. Myös talon sisäänkäynti kannattaa valaista hyvin. Valaisimet on hyvä sijoittaa siten, ettei niiden välille muodostu pimeitä alueita. Kun valaisimet sijoitetaan kulkuväylän samalle puolelle, polun hahmottaminen hämärässä helpottuu. Liiketunnistimin varustetut valaisimet ovat käytännöllisiä ja niihin voi liittää myös ajastimen. Valaisintyyppiä valitessa on tärkeää huomioida valaisimen tehokkuus sekä häikäisysojaus.

Viihtyisä ja turvallinen piha, parveke tai terassi lisää asumismukavuutta. Ulkotiloissa on hyvä olla tuulen- ja näkösuojaa ja omaa rauhaa, mutta myös mahdollisuus katsella näköalaa. Pihan viihtyisyyteen vaikuttaa myös sijainti. Jos lähellä on vilkasliikenteisiä teitä, kannattaa huomioida sen vaikutukset piha-alueella oleskelun turvallisuuteen erityisesti lasten näkökulmasta.

Toimiva pysäköintipaikka on sijoitettu siten, että reitti sieltä asunnon sisäänkäynnille on lyhyt ja helppokulkuinen. Pysäköintipaikan on hyvä olla katettu ja auton lämmityslaitetta varten tarvittava ulkokäyttöön sopiva pistorasia hyvin ulottuvilla. Pinnaltaan tasainen ja väljä pysäköintipaikka helpottaa liikkumista ja tavaroiden siirtämistä autoon ja sieltä ulos. Myös vieraita varten tarkoitetut pysäköintipaikat ovat tarpeen. Toimiva piha-alue mahdollistaa myös sen, että autolla pääsee tilapäisesti ajamaan asunnon sisäänkäynnille asti.

Pihalla olevat istumapaikat ja pöydät kannattaa sijoittaa niin, että niiden ääreen pääsee helposti. Esimerkiksi penkkien vieressä on hyvä olla tilaa pyörätuolia ja lastenvaunuja varten. Kun penkkien päissä ei ole käsinoja, voi pyörätuolia käyttävä henkilö siirtyä istumaan penkille. Käsinoja voi olla myös penkin keskellä, jolloin siitä saa tukea istumaan mennessä tai ylös

noustessa. Jos pihassa on grilli tai grillikatot, tulisi myös sen sijaita helppopääsuisessä paikassa. Turvallisuuden takia grilli suojataan hyvin.

Piha on paikka monenlaisen arkiaskareiden hoitamiseen. Mahdollisten posti- ja jätekatosten tulee olla sijoitettu siten, että niiden luokse pääsee vaivatta myös pyörätuolilla ja ne ovat helposti avattavissa, vaikka käsi-voimat olisivatkin heikentyneet. Taloyhtiön yhteisten tilojen, kuten varaston, pesutuvan ja grillikatoksen on oltava helposti kaikkien asukkaiden käytettävissä. Tämä tarkoittaa mm. sitä, että liikkumista hankaloittavien portaiden tai kynnysten vaihtoehtona on loiva luiska, ovet ovat kevyitä ja lukot helposti avaimella avattavia. Moni haluaisi vaihtaa auton renkaat omalla pihallaan, kuivattaa pyykkiä ja tuulettaa mattoja, mutta siihen ei ehkä olekaan mahdollisuutta, jos esimerkiksi mattoteline on vaikeapääsuisessä paikassa tai pyykkinarut liian korkealla. Piha-alueen todellinen toimivuus selviää usein vasta käytännössä, mutta vinkkejä siitä saa usein jo yleissilmäyksellä.

Helppo kulku kodin ulkotiloihin

Parveke on monelle asukkaalle tärkeä oleskelutila, jossa voi nauttia ulkoilmasta ja katsella luontoa tai kadun vilinää.

– Tilava, lasitettu parveke on ihana, sen voi sisustaa kauniisti, jolloin näkymä olohuoneen ikkunasta on kiva, muuten joutuisi katselemaan vain vastapäisen talon betoniseinää, huomautti eräs haastateltava.

– Ilman parveketta ei tulisi paljon oltua ulkona, kun liikkuminen pihalle saakka vie voimia, kertoi eräs toinen haastattelemani henkilö.

Kulkeminen terassille tai parvekkeelle on turvallista ja helppoa, kun terassin tai parvekkeen lattia on samassa tasossa kuin asunnon sisätilan lattia. Terassin tai parvekkeen lattiataso voidaan tarvittaessa korottaa ritilöillä asunnon sisätilan lattian korkeuteen, jolloin korkeita kynnyksiä ei tarvita. (Katso piirros s. 28.)

3 Sisäänkäynti

Sisäänkäynti vaikuttaa paljon asunnon yleiseen toimivuuteen. Sen väljyys ja helppokulkuisuus lisäävät liikkumisen mukavuutta ja turvallisuutta. Sisäänkäynnin toimivuus tulee yleensä testattua viimeistään muuttopäivänä, kun huonekaluja ja isoja muuttolaitteita kannetaan asuntoon. Usein talojen sisäänkäynteihin on rakennettu muutama ulkoporras ennen ulko-ovea. Portaiden ohella sisäänkäyntiin kannattaa rakentaa loiva luiska (ks. Liite 3 ”Esteettömän asumisen tarkistuslista”) tai toteuttaa sisäänkäynti siten, että luiska on tarvittaessa helposti asennettavissa jälkikäteen. Portaissa ja luiskaa pitkin liikkumisen turvallisuutta lisää molemmille puolille sijoitettu kaide. Molemminpuolinen kaide tarvitaan erityisesti silloin, kun portaat tai luiska eivät rajoitu seinään tai muuhun putoamisen estävään rakenteeseen.

Suuri katos, valaistus, loiva luiska sekä kaiteet portaiden ja luiskan molemmilla puolilla tekevät talon sisäänkäynnin miellyttäväksi käyttää.

Ulko-ovelle ja -ovesta sisään

Ulko-oven edessä tulisi olla riittävän suuri tasainen tila tai erikseen rakennettu tasanne, jotta oven mahtuu avaamaan helposti ja ilman portaisiin putoamisen vaaraa. Tasanne oven edustalla helpottaa kulkemista, vaikka portaita

ei olisikaan. Katettu sisäänkäynti lisää käyttömukavuutta ja suojaa säältä. Katoksen ansiosta sisäänkäynnin puhtaanapito ja käyttöturvallisuus talvikelillä paranee merkittävästi. Jos tasoero on suuri, voi luiskan korvata tasonostimella. Rakennuksen suunnitteluvaiheessa on hyvä tehdä varaus luiskalle tai tasonostimelle, jos asukas ei sellaista heti tarvitse. Luiskan tai tasonostimen asentaminen myöhemmin on helppoa, kun sille on varattu sopiva paikka.

Kerrostalojen ulko-ovessa on tavallisesti summeri. Kun summeritaulu on sijoitettu tarpeeksi matalalle, myös lapset ja pyörätuolissa istuvat ylettyvät siihen. Summeriin tulisi kytkeä äänimerkin lisäksi merkkivalo ovenkahvan viereen. Merkkivalo syttyy, kun lukko aukeaa. Kun sisäänkäynti sijaitsee meluisassa paikassa, on tästä hyötyä kaikille ihmisille, mutta erityisesti kuulovammaisille. Lisäksi summeritaulussa olevien tekstien tulisi olla selkeitä ja helposti luettavia.

Riittävän leveästä ulko-ovesta pääsee kulkemaan vaivattomasti. Kaksiosainen ovi antaa tarvittaessa lisää leveyttä. Ns. vasikallinen ovi muodostuu kahdesta erikokoisesta ovesta, joita voi käyttää tarpeen mukaan joko erikseen tai kumpaakin kerralla. Ulko-oven aukeamissuuntaan kannattaa kiinnittää huomioita, sillä oven ei pitäisi avautua ”väärään suuntaan” portaissa tai luiskaa pitkin kulkevan eteen. Oven tulisi olla kevyt avata, mieluummin niin, että lukon saa yhdellä kädellä auki sekä sisä- että ulkopuolelta. Yleisesti suositellaan, että kynnyksiä ei pitäisi olla lainkaan. Silloin, kun kynnyks on aivan välttämätön rakentaa, tulisi sen olla hyvin matala. Kynnyksiä ei myöskään tulisi rakentaa montaa peräkkäin, sillä ne hankaloittavat kulkeamista. Lattian sijasta kynnyks voi olla oven alareunassa, jolloin se ei vaikeuta liikkumista. Tällainen ovessa oleva ns. giljotiinikynnyks nousee ylös oven avautuessa ja laskeutuu alas oven sulkeutuessa.

Parhaimmillaan talon kaikki sisäänkäynnit ovat helppokulkuisia. Joissakin tilanteissa esimerkiksi pientalon pääsisäänkäynnin esteettömyys voi kuitenkin olla vaikea toteuttaa. Tällöin kannattaa selvittää, onko asunnon takaoven ympäristö sellainen, että se voidaan etuovea vähäisemmin muutoksin saada helppokulkuiseksi. Usein takaovi vie terassille, mikä voi mahdollistaa esimerkiksi luiskan rakentamisen etuoven ympäristöä paremmin. Erään haastattelemani lapsiperheen kodissa tilavasta kodinhoituhuoneesta pääsee takaoven kautta terassille. Lapset voi pukea ja laittaa vaunuihin jo sisällä, ja vaunut on helppo lykätä ulos leveästä ovesta ja edelleen pihaan terassille rakennettua luiskaa pitkin.

”Lasten ollessa pieniä tuli lähdettyä useammin ulos, kun se ei ollut vaikeaa”.

Väljään tuulikaappiin ja eteiseen mahtuvat niin ihmiset kuin säilytystilat

Jos asukas pääsee vaikuttamaan tuulikaapin ominaisuuksiin jo asunnon suunnitteluvaiheessa, on suunnittelun lähtökohtana hyvä pitää tuulikaapin tulevaa käyttötarkoitusta. Tuulikaappia voidaan tarvita esimerkiksi lastenvaunujen ja pyörätuolin renkaiden tai koiran tassujen pesemiseen, jolloin siinä pitäisi olla vesipiste ja lattiakaivo. Monissa pientaloissa on päädytty rakentamaan erillinen kuraeteinen, jossa on tilaa myös vesipisteelle. Käyttötarkoitus määrittelee tilan tarvetta. Jos tuulikaapista liikutaan kohtisuoraan sekä ulos että sisälle asuntoon, eikä vesipistettä haluta sinne sijoittaa, riittää tuulikaapille pienempi koko. Jos tuulikaappi on suunniteltu siten, että siellä pitää mahtua kääntymään ympäri, tarvitaan enemmän tilaa. Valitettavan monissa uusissakin asunnoissa tuulikaappi on kuitenkin pieni. Tällöin on tärkeää yrittää tehdä siitä mahdollisimman toimiva esimerkiksi välioven aukeamissuuntaa muuttamalla tai vaihtamalla vaatekomeroihin liukuovet, jolloin vapaata liikkumistilaa saadaan lisää.

Asunnon eteisen tulisi olla tarpeeksi väljä. Eteisessä puetaan ja riisutaan ulkovaatteet ja -jalkineet ja otetaan vastaan vieraita, joten siellä on tarpeen olla reilusti tilaa ja paikka tuolille tai penkille. Eteisessä tarvitaan jalkineille ja ulkovaatteille tarpeeksi säilytystilaa ja moni kaipaa sitä myös urheiluvälineille, lastenvaunuille tai pyörätuolille. Jos asunnossa ei ole erillistä kodinhoitohuonetta, on eteisessä yleensä tarve siivouskomerollekin. Sen lisäksi, että eteinen, ainakin pienissä asunnoissa on keskeinen säilytystila, täytyy sieltä päästä kulkemaan helposti muihin huoneisiin ja ulko-ovelle.

Eteisessä on hyvä olla tilaa tuolia tai penkkiä varten.

Tilava hissi helpottaa liikkumista

Kerrostaloissa on hyvä kiinnittää huomiota porraskäytävän tilavuuteen, pääseekö siellä liikkumaan vaikkapa leveiden lastenvaunujen kanssa. Vähintään yhtä tärkeää on tarkistaa, löytyykö sieltä hissi. Hissi lisää asunon laatua merkittävästi ja helpottaa jokapäiväistä elämää. Hissi nostaa myös asunon arvoa. Pelkkä hissin olemassaolo ei välttämättä riitä, sillä olennaista on sen käytettävyys: missä hissi sijaitsee ja minkä kokoinen se on. Jos hissiin päästäkseen pitää ensin nousta muutama porras, vaikeuttaa se liikkumista lasten tai painavien kantamusten kanssa, mutta esimerkiksi rollaattorilla tai pyörätuolilla liikkuvalla hissiin pääseminen on silloin mahdotonta. Vanhoissa taloissa hissit voivat olla todella pieniä.

Lain mukaan yli kolmikerroksisten kerrostalojen porraskäytävissä tulee olla hissi. Taloyhtiöt ovat vähitellen oivaltaneet hissin tuomat hyödyt ja alkaneet hankkia jälkiasennushissejä. Hissi on mahdollista asentaa jälkikäteen useimpiin kerrostaloihin, ja rakennuksen tyyliä kunnioittaen. Hissin asentamisesta koituvat kustannukset eivät jää yksinomaan taloyhtiön vastuulle, sillä Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA myöntää hissihankkeisiin avustusta. Hissillä tulee päästä talon kaikkiin kerroksiin, myös kellariin ja ullakolle.

Monikerroksisissa omakoti- ja rivitaloissa hissit ovat jonkin verran yleistyneet. Erityisesti omakotitalojen osalta moni haluaa rakentaa asuintilaa useampaan kerrokseen ja liikkumisen helpottamiseksi asentaa taloon ns. pystyhissin tai tekee rakennusvaiheessa hissivarauksen. Hissivarausta suunnitellessa täytyy huomioida, että asunon ylä- ja alakerrassa on sopiva tila ja rakenteet mahdollistavat hissin asentamisen. Myös rivitaloon on mahdollista saada hissi tai hissivaraus. Se edellyttää asunon ostamista tarpeeksi aikaisessa vaiheessa, jolloin suunnitteluun voi vielä vaikuttaa. Vanhoihin rivitaloasuntoihin voi olla vaikeaa asentaa hissi jälkikäteen, sillä sille ei välttämättä löydy sopivaa paikkaa.

Pientaloasuja voi vaihtoehtona hissille valita ”kevyemmän” ratkaisun kuten porrashissin. Porrashississä on istuin tai kuljetustaso, joka liikkuu tasolta toiselle portaan viereen asennettua kiskoa pitkin. Perinteinen hissi pientaloon on melko kallis investointi, mutta ainakin jotkut hissivalmistajat myyvät tuotteitaan myös osamaksulla. Yleensä käytännöllisin vaihtoehto on kuitenkin rakentaa talo yhteen tasoon. Tosin ainakin pääkaupunkiseudulla tonttien korkeat hinnat rajoittavat yksikerroksisten pientalojen rakentamista.

”On äärettömän tärkeää selvittää etukäteen, minkälainen hissi talossa on ja miten se toimii käytännössä. Vaikka pääsisikin kulkemaan portaita, joskus hissiä kuitenkin tarvitsee”.

Asunnon laajennusvarasta on hyötyä muuttuvissa elämäntilanteissa

Asunnon hankintavaiheessa – varsinkin omaa hankkiessa – kannattaa pohtia yhtenä vaihtoehtona asunnon laajentamismahdollisuutta elämäntilanteiden muuttuessa. Esimerkiksi omakotitalon voi rakentaa vaiheittain tai olemassa olevan talon ostovaiheessa voi miettiä mahdollisuutta laajentaa taloa. Tällöin on selvitettävä, mahdollistavatko tontin koko, ilmansuunnat ja muoto suuremman talon ja onko rakennusoikeutta käytettävissä. Lisäksi on arvioitava, miten laajentaminen vaikuttaa talon ulkoarkkitehtuuriin, ja saako asunnon sisäiset yhteydet järkeviksi sekä kokonaisuuden toimivaksi.

Mahdoton ajatus ei ole kerrostaloasunnonkaan laajentaminen, etenkin jos taloyhtiössä osakkailla on lunastusoikeus. Tällöin voi ajatella hankkivansa viereisen asunnon sen vapautuessa ja liittävänsä sen yhteen oman asunnon kanssa. Tässä tietenkin on se riski, että viereinen asunto ei vapaudu siinä vaiheessa kun lisätila käy tarpeelliseksi.

Asunnon kokonaisuus pintasilausta tärkeämpiä

Kirsti Pesola, *asiantuntija, arkkitehti SAFA,*
Invalidiliiton esteettömyysprojekti

Käytettyä asuntoa hankkiessa ja niihin tutustuesssa kannattaa ensivaikutelman antaa hiukan asettua ennen kuin alkaa tutkia asuntoa tarkemmin. Siinä vaiheessa on hyvä rauhassa paneutua asunnon dokumentteihin: asunnosta ja taloyhtiöstä annettuihin tietoihin, pohjapiirrookseen, hintaan, mahdolliseen velkaosuuteen, yhtiövastikkeeseen, tulossa oleviin remontteihin jne.

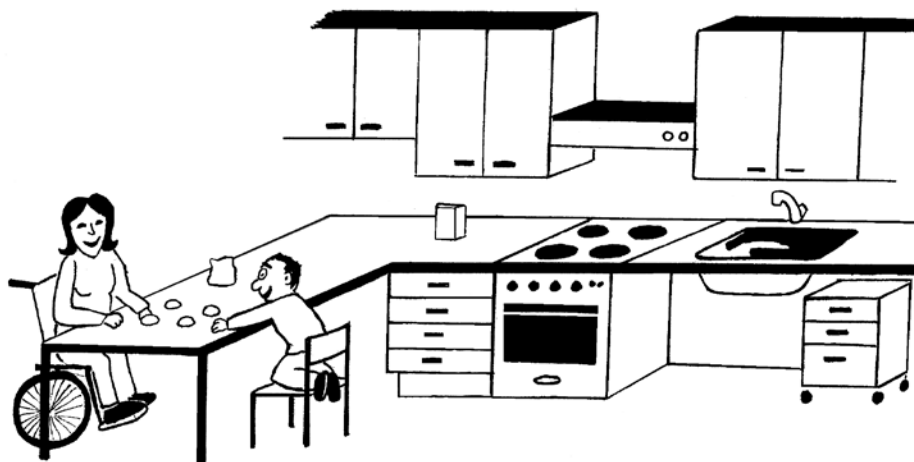
Nykytrendinä tuntuu olevan ”stailaus” eli asunnoista pyritään tekemään houkuttelevan näköisiä ja ne saadaan näyttämään esimerkiksi väljemmiltä, tyylikkäämmiltä ja/tai valoisammilta kuin mitä ne olivat ennen ”stailausta”. Tämä on tulevaisuudessa varmasti entisestään lisääntyvä tapa edesauttaa asunnon myyntiä. Aiemmin vain tehtiin pintaremontti myyntiä varten – tarkoitus oli ihan sama. Toki ”stailaukseen” kuuluu mahdollisen maalaamisen ja tapetoinnin lisäksi myös esimerkiksi huonekalujen, valaisimien, koriste-esineitten, taulujen jne. vaihtaminen tai vähentäminen ja trendikkään hedelmävedin tai kukka-asetelman lisääminen pöydälle ja pullan paistaminen hyvän tuoksun aikaansaamiseksi. Sinänsä mielenkiintoista, että kotona leivottu pulla mielletään edelleen mieluisaksi vaikka muutoin koko ruuanlaittotouhu on muuttunut vuosien saatossa hyvinkin paljon...

Toinen tapa myydä asunto on antaa sen olla juuri sellaisessa kunnossa kuin se on, vaikka asunto kuinka kaipaisi kunnan remonttia. Tämän ”alkuperäiskunnan” tai ”asumisen jälkiä näkyvän kunnan” vuoksi asunnon hinta on (tai ainakin pitäisi olla) alhaisempi kuin ”stailatun” tai muutoin muuttovalmiin asunnon hinta. Huonon kunnan ei kuitenkaan pitäisi antaa hämätä, jos asunto muutoin vastaa odotuksia. Tärkeintähän on, että asunnon huoneitten lukumäärä ja koot sekä huonejärjestely ylipäättään vastaavat omia tarpeita ja että asunnon sijainti talossa ja paikkakunnalla vastaavat omia toiveita. Kun asunnon remontin tekee tai teettää itse, voi itse myös valita väreistä alkaen kaiken, myös mahdolliset muutokset eri tilojen sijoittelussa.

Asuntoa hankkiessa pitäisi olla tuijottamatta pelkästään neliömääriä ja -hintoja. Pikemminkin tulisi arvioida kokonaisuutta eli mitä asunnon hinnalla saa: onko tilaa riittävästi, ovatko huoneet tai tilat kalustettavissa ja onko asunto muunneltavissa. Sitten pitäisi myös miettiä, kuinka moneksi vuodeksi asuntoa on hankkimassa: onko tämä välivaihe ennen seuraavaa asuntoa vai onko hankkimassa ns. pääteasuntoa. Viimeksi mainitussa tapauksessa tulisi muistaa ihmisen elämänskaari ja siihen liittyvät mahdolliset muutokset.

4 Ruuanlaitto ja seurustelu

Asukkaan tarpeet ja toiveet määrittelevät sen, minkälainen keittiö on toimivin. Onko erillinen keittiö, jossa on tilaa ruokapöydälle, omiin tarpeisiin käytännöllisempi vaihtoehto kuin keittokomero tai olohuoneeseen yhdistetty ”tupakeittiö”? Mihin kaikkeen keittiötä käytetään? Aiotaanko keittiössä ainoastaan valmistaa ruokaa vai onko se myös tila ruokailuun, vieraiden kanssa seurusteluun, läksyjien tai töiden tekoon? Entä jos tarpeet muuttuvat? Näihin kysymyksiin vastaaminen selkeyttää tilalta vaadittavia ominaisuuksia. Myös kodin muut tilat, kuten kodinhoitohuone, vaikuttavat keittiöltä vaadittaviin ominaisuuksiin.

Tässä keittiössä on helppo työskennellä sekä istuen että seisten.

Toimintojen oikealla sijoittelulla lisää käyttömukavuutta

Jos voi itse vaikuttaa toimintojen sijoittamiseen keittiössä, on sen suunnitteluun hyvä käyttää hetki aikaa. Keittiössä työskentely sujuu yleensä sitä kätevämmän, mitä vähemmän tarvitsee siirtyä paikasta toiseen. Keittiön muoto vaikuttaa eri toimintojen sijoittamismahdollisuuksiin. Tila voi olla I-muotoinen, jossa kaikki työpisteet ja kalusteyksiköt on sijoitettu riviin yhdelle seinälle tai II-muotoinen, jossa työpisteet ja kalusteyksiköt on jaettu kahtia ja sijoitettu vastakkain, jolloin niiden väliin jää liikkumistilaa. L-muotoisessa tilassa toiminnot sijaitsevat toisiinsa nähden kulmittain. U-muotoinen tila on tästä vielä hieman erilainen muunnos.

Keittiö valitaan omien mieltymysten mukaan, mutta tilan toimivuuttakin on hyvä pohtia. Edellä mainituista vaihtoehtoista L-muotoinen tila koetaan yleensä hyvin toimivaksi, kun taas esimerkiksi U-muotoinen tila on kulmien vuoksi vaikeammin kalustettava. Nykyään moni valitsee ns. saareke-keittiön, joka tuo lisää tilan tuntua ja säilytysmahdollisuuksia. Saareke-keittiö vaatii paljon tilaa, sillä saarekkeen jokaisella sivulla täytyy mahtua työskentelemään ja liikkumaan. Saareke-keittiön hyvä puoli on se, että sen ääreen mahtuu kerralla useampia ruuanlaittajia.

Saareke-keittiötä mietittäessä tulisi huomioida, miten esimerkiksi vesipiste ja kaatoallas kannattaa sijoittaa, jotta kokonaisuus olisi mahdollisimman toimiva. Kosketusvapaiden hanojen yleistyessä tarvitaan vesipisteen yhteyteen myös sähköpiste. Työskentelyn käytännöllisyyden ja turvallisuuden varmistamiseksi on parempi, että keittiötilassa ei ole läpikulkua.

Kodinkoneiden sijoittelussa tärkeää on huomioida tilan riittävyys kodinkoneiden käyttöön sekä työskentelyn ergonomia ja tilan toimivuus. Kodinkoneiden sijoittelua kannattaa miettiä koko perheen tarpeiden näkökulmasta. Esimerkiksi monet pienet koululaiset lämmittävät ruokaa mikroaaltouunissa, mutta valmiissa keittiökalusteratkaisuissa tila mikroaaltouunille on usein korkealla yläkaappien tasossa. Lyhyelle henkilölle tai pyörätuolin käyttäjälle se on mahdottomassa paikassa, lastenkin on kiivettävä tuolille ylettyäkseen. Esimerkiksi astian-pesukone voidaan sijoittaa ergonomisesti oikealle työskentelykorkeudelle, tarvittaessa reilusti lattiarajan yläpuolelle. Astianpesukone on kodin useimmin käytettyjä koneita, joten oikeanlaisen työskentelyasennon varmistaminen on tärkeää. Astianpesukoneen alapuolelle mahdollisesti jäävään tilaan voidaan tehdä säilytystilaa harvemmin tarvittaville keittiötarvikkeille.

Työskentelyn sujuvuuden kannalta liesi ja vesipiste on hyvä sijoittaa samalle seinustalle. Energian säästämiseksi jääkaappia ei kannata sijoittaa liedien, uunin tai astianpesukoneen viereen, sillä lämpö lisää jääkaapin tai pakastimen energiankulutusta ja vähentää laitteiden käyttöikää.

Työskentelyn turvallisuus keittiössä

Keittiökalusteiden mitoituksessa on tärkeää huomioida sopiva korkeus, jolloin välttyään kiipeämisiltä ja kurkotteluilta. Jos eri perheenjäsenten työskentely-

”Keittiö oli alun perin L:n muotoinen, mutta yksi kaappiosa, jossa on myös uuni, siirrettiin keskelle keittiötä. Siihen teetettiin ja kiinnitettiin kuuden hengen ruokapöytä, keittiö tuntuu nyt tilavammalta kuin ennen”.

”Tiskikone sijoitetaan helposti väärin. Meillä koneen luukku aukeaa niin, ettei viereistä keittiökaappia saa samaan aikaan auki, eikä astioita yletä nostamaan tiskikoneesta suoraan kaappiin”.

”Pistorasiat tulisi olla hyvin ulottuvilla, työtason etureunassa on hyvä paikka, yletyn siihen hyvin istuvaltani”.

korkeus vaihtelee, kannattaa harkita keittiökaapistojen ja työtasojen asentamista eri korkeuksille. Myös korkeussäädettävät keittiökaapit voivat olla hyvä vaihtoehto. Korkeussäädettävät keittiökaapit voi halutessaan toteuttaa ilman sähköistä järjestelmää siten, että kaapit kiinnitetään ruuveilla seinässä oleviin listoihin. Tällöin ne voi tarvittaessa helposti irrottaa ja siirtää eri korkeudelle. Päivittäiseen kalusteiden korkeuden muunteluun tällainen ratkaisu ei tosin sovi. Kun kaappien korkeutta säädetään usein, sähköinen korkeussäätö käytännöllinen. Korkeutta voi muuttaa yhdellä napin painalluksella.

Keittiökaapistojen sisäänvedetty sokkeli parantaa esimerkiksi tuolilla istuvan henkilön ulottuvuutta. Työtason ääressä voi olla istuen, kun työtason alla ei ole keittiökaappeja. Silloin kun tällaista jalkatilaa ei tarvita, pöydän alla olevan avoimen tilan voi hyödyntää sijoittamalla sinne esimerkiksi pyörillä varustetut laatikostot. Ruuanlaitossa tarvitaan reilusti laskutilaa, erityisesti lieden ja uunin vieressä. Myös säilytystila astioita, pieniä kodinkoneita, ruoka- ja muita tarvikkeita varten on tarpeen.

Ruokailutilan väljyys lisää mukavuutta ja turvallisuutta. Ruokailutilassa liikutaan paljon: katetaan pöytää ja kannetaan kuumia astioita. Ruokailutilaa tarvitaan reilusti, jos tapana on kutsua paljon vieraita tai pöydän ympärillä ruokailee arkisinkin iso perhe. Jo neljän hengen ruokailuryhmä tarvitsee melko paljon tilaa, kuuden hengen ruokailuryhmä vielä reilusti enemmän. Jos ruokailutila on erillinen ja se sijaitsee vähän kauempana keittiöstä, voi arkiruokailua varten harkita pientä ruokapöytää keittiöön tilan niin salliessa.

Astianpesukoneen voi sijoittaa matalalle, jolloin se on helppo täyttää ja tyhjentää istuen. Myös lapset ulottuvat paremmin käyttämään sitä.

Tilaa oleskeluun

Oleskelutilojenkin osalta on mietittävä tilojen käyttötarkoitusta. Tilojen käyttö määrittelee tilan tarvetta, kalustusta ja toivottua sijaintia. Katsellaanko oleskelutiloissa tv:tä, kuunnellaanko musiikkia, luetaanko siellä, seurustellaanko vieraiden ja oman perheen kanssa? Onko olohuone ”edustus-tila”, lasten leikkipaikka vai molempia? Kunnan sohva ja pari nojatuolia vievät paljon tilaa, kuten kirjahyllykin, jos sellaisia tilaan haluaa. Myös kodin viihde-elektronikka tarvitsee oman tilansa, sopivat sijoituspaikat sekä pistorasiat. Valaistuksen olisi hyvä olla säädettävissä himmeästä rentoutumisvalosta kirkkaaseen lukuvaloon. Kannattaa huomioida, että jos asunnossa ei ole erillistä vierashuonetta, on oleskelutila yleensä myös vieraiden yöpymispaikka.

Oleskelutilojen, kuten kodin muidenkin tilojen tärkein ominaisuus on useimpien mielestä varmasti väljyys. Olennaista on se, että tilaa on omiin tarpeisiin nähden riittävästi. On hyvä muistaa, että tilantarve saattaa kasvaa ajan myötä. Käytävien, kulkuväylien ja oviaukkojen riittävä leveys helpottaa liikkumista kodissa. Erityisesti lapsia ja liikkumisen apuvälineitä käyttäviä henkilöitä hyödyttää se, että tilaa on tarpeeksi, eikä kotia ole kalustettu ahtaaksi. Oleskelutilan kalustaminen saattaa olla vaikeaa, jos ehjää seinäpintaa ei ole tai sitä on vain vähän. Tällöin kirjahyllylle ja muille isoille kalusteille saattaa löytyä oleskelutilaa parempi sijoituspaikka muualta asunnosta. Tilan kokoa on vaikea arvioida silmämääräisesti, joten mittanauha kannattaa pitää mukana.

”Sen jälkeen kun mieheni alkoi käyttää pyörätuolia, huomasimme kotimme käytävillä kääntymisen ja oviaukoista kulkemisen muuttuvan vaikeaksi. Aiemmin käytävät olivat kyllä tuntuneet tarpeeksi leveiltä”.

Oleskelutila voi olla yksi yhtenäinen tila tai se voi olla jaettu esimerkiksi alakerran ”varsinaiseen” olohuoneeseen ja yläkerran aulatilaan. Tällöin varsinainen oleskelutila on usein erityisesti vieraita varten, yläkerran tila taas on yksityisempi. On makuasia, pitäisikö oleskelutilan sijaita muun tilan yhteydessä vai olla selvästi erillään. Kyse on myös siitä, halutaanko kodin tilojen olevan avaria ja kokonaisuuden näkyvissä vai onko parempi, että tilat ovat rajatumpia ja jaettu pienempiin osiin.

– *Esimerkiksi viittomakieliset suosivat kodissaan avaraa tilaa, jolloin näköyhteys toisiin säilyy ja kommunikointi on helppoa*, kertoo suunnittelija **Sami Virtanen** Kuulonhuoltoliitosta.

Jos oleskelutila on esimerkiksi paikka lasten leikeille, olisi sen hyvä sijaita näköetäisyydellä kodin muista keskeisistä tiloista, erityisesti keittiöstä. Jos tila taas on rauhoittumista ja rentoutumista varten, täyttää se tarkoituksensa parhaiten sijaitessaan erillään muista tiloista. Useimmiten samaa tilaa

käytetään eri tarkoituksiin esimerkiksi vuorokaudenajasta riippuen. Kaikki mahdolliset käyttötarkoitukset onkin hyvä huomioida etukäteen, jotta pystyy arvioimaan tilalta haluamiaan ominaisuuksia.

Hyvä akustiikka lisää viihtyisyyttä

Jukka Rasa, suunnittelija, arkkitehti SAFA, Kuulonhuoltoliitto ry

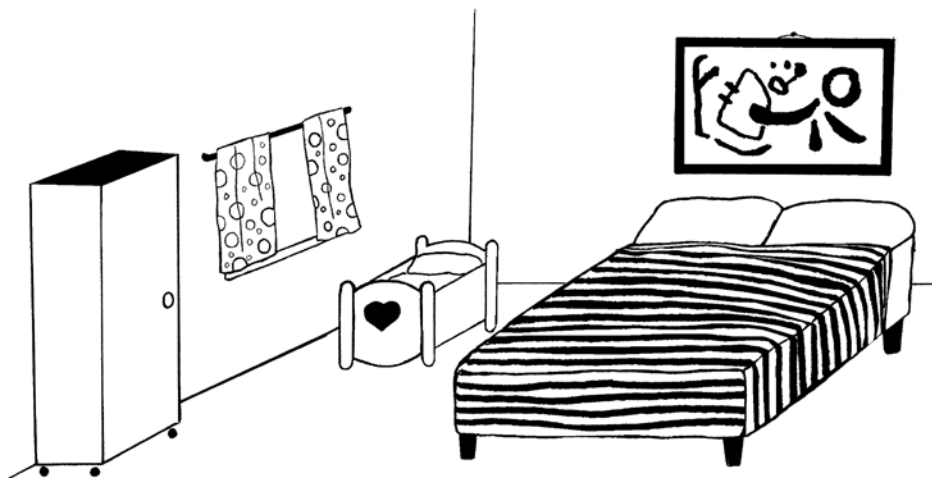
Yleensä kodin sisustustekstiilit, kuten matot ja verhot sekä pehmusetut kalusteet riittävät pehmentämään akustiikkaa. Jos tällaisia pehmeitä materiaaleja ei haluta käyttää, voi tila muuttua häiritsevän kaikuisaksi. Myös monikerroksisissa kodeissa saattaa porrastila olla liian kaikuisa. Kaikuisa äänimaailma on kaikille epämiellyttävä ja haittaa erityisesti huonokuuloisten henkilöiden kommunikointia. Kaikuisuutta on mahdollista vaimentaa akustiikkalevyillä. Niitä on saatavana erilailla pinnoitettuna ja ne voidaan ”piilottaa” kodin muuhun sisustukseen sopivaksi. Tavallisesti riittää, että huonetilan kattopinta verhotaan akustiikkalevyillä.

Myös erilaiset taustääänet ovat häiritseviä. Kuulovammaisia henkilöitä ne häiritsevät yleensä normaalikuuloisia enemmän. Esimerkiksi ruokailutilanteissa syntyy helposti keskustelua haittaavaa taustameteleä, kun astiat kilisevät ja tuolit kolisevat. Eräs helppo tapa vaimentaa häiritseviä ääniä ja tehdä ruokailuhetkistä viihtyisämpiä on laittaa tuolien jalkojen alle pehmusteet. Samalla vältytään lattian naarmuuntumiselta tuoleja liikuteltaessa.

Kuulovammaisen asukkaan tärkeä apuväline on induktiosilmukka, jonka avulla ääni siirretään äänilähteestä suoraan kuulokojeeseen. Induktiosilmukka toimii langattomasti ja sen kautta kotona on helppo kuunnella mm. radiota ja televisiota. Kun silmukkajohto asennetaan talon rakentamis- tai peruskorjausvaiheessa, voidaan se laittaa piiloon rakenteiden sisään. Induktiosilmukan voi asentaa myös jälkikäteen joko koko asuntoon tai yhteen huoneeseen. Kaksikerroksisissa asunnoissa silmukkajohto kannattaa asentaa kerrosten välisen välipohjan tasoon, jolloin se takaa kuuluvuuden molemmissa kerroksissa. Kerrostaloissa induktiosilmukan käyttö on ongelmallisempaa, sillä sen kuuluvuusalue ulottuu viereisiin asuntoihin. Jos naapurissakin on käytössä induktiosilmukka, ääni siirtyy myös sinne. Tällaisissa tilanteissa induktiosilmukkaa parempi ratkaisu on esim. ns. tyynysilmukka, joka sijoitetaan kuuntelijan tuolille. Tyynysilmukan kenttä on sen verran pieni, ettei sen kuuluvuusalue ulotu naapuriin.

5 Lepääminen ja rentoutuminen

Erilaiset elämäntavat ja tottumukset vaikuttavat siihen, minkälaista tilaa leppämiseen ja rentoutumiseen tarvitaan. Joku haluaa tilan olevan selvästi erillään tai ainakin eristettävissä asunnon muista keskeisistä tiloista, toiselle sijainnilla ei ehkä ole suurta merkitystä. Kuten muidenkin kodin tilojen osalta, käyttötarkoitus määrittelee tilan tarvetta ja tilalta toivottuja ominaisuuksia.

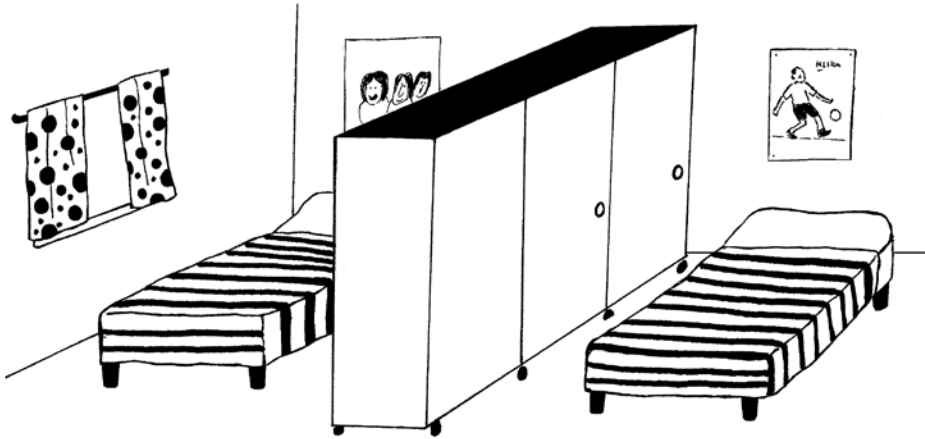

Vauvaperheen makuuhuoneessa on tilaa lapsen sängylle ja hoitotarvikkeille.

Sopivasti tilaa yksilöllisiin tarpeisiin

Varsinkin uusissa asunnoissa makuuhuoneet ovat usein pieniä. Tilaa ei välttämättä tarvitakaan paljon, jos makuuhuonetta käytetään vain nukkumiseen. Moni kuitenkin haluaa makuuhuoneesta nurkkauksen myös komeroille, nojatuolille, työskentelytilalle tai pikkulapsen hoitoa ja sänkyä varten. Myös lasten makuuhuoneiden pitäisi olla riittävän tilavia, vähintään 10 m² mutta mielellään yli 12 m². Tärkeää on myös huoneiden muoto ja kalustettavuus.

Kuten kodin muidenkin tilojen, myös makuutilan kulkureittien tulee olla väljät. Makuutilan olisi hyvä sijaita lähellä wc- ja peseytymistiloja. Ainakin yhden kodin makuutiloista tulisi olla kooltaan riittävän suuri ja mitoituksestaan sellainen, että se voidaan kalustaa eri tavoilla.

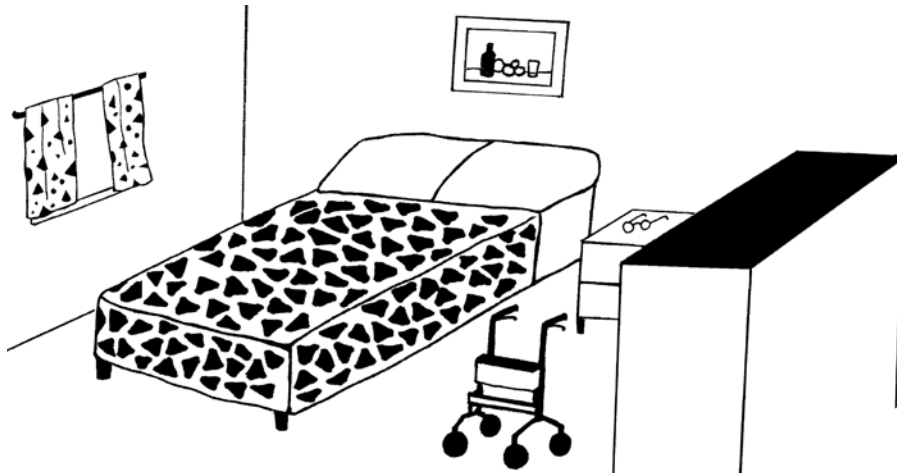
Yhden huoneen voi siirrettävien komeroiden avulla jakaa kahdelle kouluikäiselle.

Vaikka tilojen väljyyttä korostetaan tässä oppaassa paljon, on hyvä huomioida, että toisille ”ylimääräisestä” tilasta voi olla myös haittaa. Esimerkiksi ilman apuvälineitä liikkuvia ikääntyneitä tai muita henkilöitä, joiden liikuntakyky on heikentynyt, etäisyydet voivat haitata. Suunnitelmallisella toimintojen ja kalusteiden sijoittelulla ”liiasta väljyydestä” johtuvat pitkät etäisyydet eri toimintojen välillä voidaan usein poistaa. Olennaista on miettiä, minkälainen ratkaisu sopii parhaiten juuri itselle. Neliömääriä tärkeämpää on toimiva pohjaratkaisu, tarpeettomien tasoerojen välttäminen ja tilojen muunneltavuus. Esimerkiksi suuri makuuhuone voi olla vaikeasti kalustettava, jos siinä ei ole yhtään ”ehjää” seinää eli jokaisella seinällä on joko ikkuna, takka, ovi, tai vaikkapa kulku portaisiin. Asunnon hankintaa suunniteltaessa onkin hyvä pyytää myyjältä mittakaavassa oleva pohjapiirustus ja sovittaa siihen kodin kalusteet leikkaamalla paperista mittakaavassa olevat mallihuonekalut.

Makuutilojen lukumäärän tarve vaihtelee eri elämänvaiheissa. Asuntoa hankkiessa on hyvä arvioida, lisääntykö tai väheneekö tilantarve lähivuosina. Hyvin toimiva tila on muunneltava, joustava ja mahdollistaa erilaiset käyttötarkoitukset, jolloin makuutila muuntuu helposti esimerkiksi kirjastoksi, työtilaksi tai vierashuoneeksi – tai päinvastoin. Mm. siirrettävät komerot mahdollistavat kalusteiden paikan vaihtamisen ja tilan monikäyttöisyyden. Kun halutaan käyttää siirrettäviä komeroita, täytyy koko lattian materiaalin olla yhtenäinen.

Rajattu tila tuo yksityisyyttä

Muunneltava tila mahdollistaa tilan jakamisen tai rajaamisen eri käyttötarkoituksiin. Väliseinät ja -ovet eristävät ääntä ja antavat näkösuojaa. On kuitenkin hyvä huomioida kokonaisuus, mitä tilan rajaamisella halutaan

Kun aikaa vietetään paljon lepäillen, on vuode hyvä sijoittaa ikkunan näkymien äärelle.

saavuttaa ja koituuko siitä ehkä jotain haittaa. Liikkumisen helppous ja tilojen toimivuus eivät saisi heikentyä.

Omista mieltymyksistä tietenkin riippuu, paljonko perheenjäsenet haluavat omaa rauhaa. Käytännön asiatkin, kuten perheenjäsenen vuorotyö vaikuttavat. Moni koti on myös omaishoitajan tai avustajan työpaikka. Niin hoitaja tai avustaja kuin avustettava henkilökin tarvitsevat aika ajoin omaa rauhaa ja lepoetkiä, samoin muu perhe. Kun vieraita on yökylässä, kaipaavat sekä vieraat että oma perhekin välillä yksityisyyttä. Tällöin on hyvä, jos asunnossa on ylimääräinen huone tai yksityistä tilaa on helposti järjestettävissä. Myös huoneiden äänieristystä kannattaa miettiä.

Vieraiden majoittaminen on mahdollista ratkaista toisinkin. Hyvä oivallus on taloyhtiön yhteinen majoitustila asukkaiden vieraille. Helsinkiläisen senioritalo Loppukirin yläkertaan on rakennettu erillinen ”vierashuone”.

”Erityistä plussaa kodissamme ovat isot makuuhuoneet ja riittävät säilytystilat. Aina on siistiä, kun tavaroilla on omat paikkansa”.

– Huone on pikemminkin pieni yksiö keittiönurkkauksineen, jonka asukas voi vuokrata edulliseen hintaan omia vieraitaan varten. Vierashuone on tarkoitettu lyhytaikaiseen käyttöön, enintään viikon majoittumista varten, ja asukas vastaa huoneen siisteydestä, kertoo Loppukirin asukas, Aktiiviset Seniorit ry:n jäsen **Sirkka Närhinen**.

Tila muuttuu moneksi

Kirsti Pesola, *asiantuntija, arkkitehti SAFA,*
Invalidiliiton esteettömyysprojekti

Viisihenksen perheen äitinä olen todennut, että asumisen tarpeet ovat muuttuneet perheessämme moneen kertaan. Alkuun meitä oli kaksi, sitten syntyivät lapset yksi kerrallaan ja nyt meitä on taas enää kaksi.

Siinä vaiheessa kun muutimme vanhasta asunnostamme nykyiseen 5 huoneen ja keittiön kerrostaloasuntoon, pystyimme antamaan suurimman makuuhuoneistamme tytöille yhteiseksi huoneeksi, ja poika eli keskimäinen lapsistamme sai alusta alkaen oman huoneen. Näin saimme itsellemme pienimmän makuuhuoneen työhuoneeksemme. Pojan huone oli samalla puutyöhuone eli sinne sijoitimme höyläpenkin ja siihen liittyvät tykötarpeet, mistä poika ei suinkaan ollut pahoillaan. Kun vanhin meni kouluun ja nuorin oli vielä leikki-iässä, tuli tarpeelliseksi saada kummatkin tytöistä omiin huoneisiinsa – tarvitsimme itsellemme kuitenkin edelleen pienen erillisen työtilan.

Tämän jälkeen on tiloja muunneltu – jos ei nyt ihan vuosittain, niin moneen kertaan. Onneksemme pystyimme vaikuttamaan kerrostaloasuntomme huonejakoon jo ennen rakentamisvaihetta, jolloin päätimme, ettemme halua lapsillemme kolmea keskenään samansuuruista huonetta. Yksi makuuhuoneista on minimimittainen ja yksi on lähes olohuoneen kokoinen. Pyysimme aikoinaan, että rakennusvaiheessa komerot jätetään ”seisomaan keskelle huonetta” ja että lattiat, seinät ja katto käsitellään kauttaaltaan.

Edelleenkin – valitettavaa kylläkin – tehdään usein niin, että komeron taustat ja alustat jätetään kokonaan käsittelemättä, mikä tekee esimerkiksi komeroitten siirtämisen erittäin hankalaksi. Ja sitähan me juuri teimme: komeroita ja muita kalusteita siirtämällä pystyimme jakamaan suuren makuuhuoneen monin eri tavoin tarpeitten muuttuessa. Ja lopuksi annoimme lapsillemme muutaman ylimääräisen vaatekomeron, kun tuli aika muuntaa entinen ”tyttöjen huone” ruokasaliksi, jonne lapsemme perheineen mahtuvat aterioimaan kanssamme.

6 Hyvinvoinnista ja hygieniasta huolehtiminen

Hyvinvoinnista ja hygieniasta huolehtimisen tiloja kodissa ovat ainakin wc, peseytymistilat ja sauna. Ei ole samantekevää, miten tilat on toteutettu ja missä ne sijaitsevat. Lähtökohtana ovat perusasiat, kuten se, halutaanko wc:n, peseytymistilan ja saunan olevan toisistaan erillään vai samassa tilassa, ja tarvitaanko useampi wc-tila.

Toimiva wc- ja peseytymistila on väljä, wc-istuin ja pesuallas on sijoitettu lähellekkin.

Tilaa tuskin voi olla liikaa

Perheen koko ja perheenjäsenten elämänrytmi vaikuttavat tilavaatimukseen. Arkisia aamutoimia voi helpottaa paljonkin se, että asunnossa on kaksi wc:tä ja peseytymistiloissa kaksi suihkua. Erillisessäkin wc-tilassa lattiakaivosta on hyötyä. Tällöin lattia voi tarvittaessa pestä puhtaaksi suihkuttamalla. Edellyttäen, että wc-tila on asianmukaisesti vesieristetty, voi siellä myös peseytyä, jos esimerkiksi kylpyhuone on remontissa.

”Käytännössä on huomattu, että kaksi wc:tä, toinen saunan yhteydessä ja toinen erikseen ovat ehdottoman tarpeellisia ainakin lapsiperheessä. Melkein kaikkea pitäisi olla tuplasti, kylpyhuoneeseenkin haluaisimme vielä toisen suihkun”.

Wc- ja peseytymistilojen tulisi sijaita lähellä makuutiloja. Jos asunnossa on lisäksi erillinen, ns. vieras-wc:nä toimiva wc, on sen käytännöllinen sijainti lähellä eteistä. Peseytymistilaan olisi hyvä päästä myös suoraan eteisestä. Näin esimerkiksi lasten kuravaatteiden, pyörätuolin renkaiden tai koiran tassujen peseminen helpottuu, jos sisäänkäynnin yhteydessä ei ole vesipistettä.

Kun perheessä on pieniä lapsia, on hyvä huomioida lastenhoitoon tarvittava tila sekä säilytystilan tarve lasten hoitotarvikkeille ja muille tavaroille. Tarvitaanko wc:ssä ja/tai peseytymistiloissa tilaa vauvan hoitopöydälle? Entä onko perheessä omaishoitoa tarvitseva perheenjäsen? Miten hänen hoitamiseensa liittyvät toiminnot on paras toteuttaa, ja minkälaisia tiloja tarvitaan? Miltä yleinen tilantarve näyttää nyt, entä tulevaisuudessa? Joskus saatetaan ajatella, että nykyisten rakentamismääräysten vuoksi peseytymistiloihin jää hukkatilaa. Usein käytäntö kuitenkin osoittaa, ettei tilaa olekaan liikaa. ”Ylimääräistä” tilaa voi tarvittaessa käyttää vaikkapa säilytystilana.

Wc- ja peseytymistilojen toimivuus

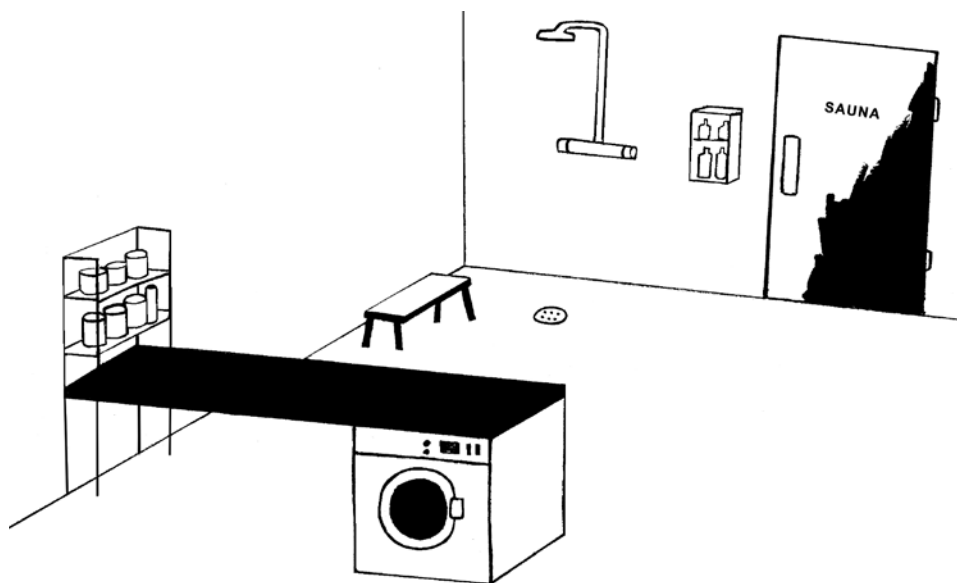
Useissa asunnoissa on ”säästetty neliöitä” nipistämällä niitä pois juuri wc- ja peseytymistiloista. Arjen tiimellyksessä moni valitsisi kuitenkin mieluummin pari neliötä lisää wc- ja peseytymistiloihin himpun verran isomman olohuoneen sijaan. Tilava kylpyhuone ja wc ovat ilo kaikissa elämäntilanteissa. Nykyiset rakentamismääräykset edellyttävät wc- ja peseytymistiloissa tiettyä väljyyttä kuten halkaisijaltaan 1,5 m vapaata tilaa. Jotta tilasta saadaan kaikin puolin toimiva, tarvitaan väljyyden lisäksi hyvä pohjaratkaisu. Lisätietoja rakentamismääräyksistä löytyy tämän julkaisun liitteestä 1.

Peseytymistilojen ja saunan materiaalivalinnoilla voi vaikuttaa merkittävästi turvallisuuteen. Lattiapinta ei saa olla märkänäkään liukas. Peseytymistilan ja saunan lattian voi päällystää esimerkiksi ns. kitkamatolla, joka on sitä pitävämpi, mitä karheampi pinta on. Keraamiset lattialaatat kannattaa käsitellä liukkaudenestoaineella. Märkätiloissa on hyvä olla lattialämmitys, sillä se nopeuttaa lattian kuivumista ja pienentää näin liukastumisriskiä. Irrallisia mattoja ei kannata käyttää lainkaan kompastumisvaaran välttämiseksi.

Peseytymistilojen toimivuuden ja turvallisuuden kannalta on hyvä huomioida, että ovien aukeamissuunta on ulospäin. Kynnykset voi jättää kokonaan pois tai asentaa niiden yhteyteen loivat kynnysluiskat. Kynnys on mahdollista korvata mm. kynnyskaivolla, joka estää kosteuden leviämisen

peseymistiloista muualle asuntoon. Tukikaiteet esimerkiksi wc-istuimen, käsienpesualtaan ja suihkun vieressä ovat käytännöllisiä. Myös seinään kiinnitettävä, käännettävä suihkuistuin on kätevä. Tukikaiteita ja suihkuistuimen voi asentuttaa helposti jälkikäteenkin. Tärkeää on, että niille löytyy sopivat sijoituspaikat, jotka on otettu huomioon seinän rakenteen toteutuksessa.

Peseymistiloissa tarvitaan reilusti lasku- ja säilytystilaa kosmetiikka- ja kylpytarvikkeille. Pöytätasoon upotettava pesuallas on toimiva ratkaisu, jolloin tilaan saadaan lisää laskutilaa ja allastason ympärille on mahdollista kiinnittää tukikaide. Wc-istuimelta ulottuu pesuallalle ja käyttämään käsisuihkua, kun wc-istuin ja pesuallas on sijoitettu lähekkäin. Jos näitä seikkoja ei ole otettu huomioon jo suunnitteluvaiheessa, pystyy vesipisteitä siirtämään jälkeensäinkin. Tosin wc- ja peseymistilojen remontointi on usein työlästä, jos esimerkiksi viemärointi joudutaan tekemään uudelleen. Kosketusvapaat hanat ovat yleistyneet ja ne mahdollistavat esimerkiksi käsisuihkun asentamisen wc-istuimen viereen, vaikka vesipiste olisikin kauempana. Niin vesipisteiden kuin sähköpisteidenkin sijoittelussa on tärkeää, että niihin ylettyä ja niitä pystyy käyttämään turvallisesti. Sijoittelun lähtökohtana tulisi olla sähköpisteiden käyttötarkoitus. Monista vanhoista taloista puuttuu vikavirta-suojakytkin, joka on sulakkeen antamaa suojausta täydentävä lisäsuojalaite. Se on tarpeen mm. kylpyhuonetiloissa, joissa sähkön käyttöolosuhteet ovat kosteuden takia tavallista vaarallisemmat. Puuttuva vikavirtasuojakytkin kannattaa asentaa kylpyhuoneremontin yhteydessä.

*Kodinhoitotilan voi yhdistää peseymistiloihin,
eikä väliseiniä välttämättä tarvita.*

Kylpyammeen käytännöllisyys jakaa mielipiteitä. Jotkut asukkaat pitävät sitä tilaa vievänä ja hankalana käyttää, toiset tärkeänä rentoutumiskeinona. Kylpyammeen voi asentaa lattiaan irtojaloilla. Silloin sen saa nostettua peseytymistiloista pois, kun tilaa tarvitaan enemmän. On hyvä huomioida, että lattiaan muuratun ammeen poistaminen vaatii ison remontin, koska ammeen paikalle täytyy tehdä kosteuseristys. Henkilöille, joiden on vaikea päästä tavalliseen kylpyammeeseen, on tarjolla mm. sivusta aukeava amme-malli. Lisäksi on saatavilla erilaisia ammenostimia, joiden avulla on helppo siirtyä esimerkiksi pyörätuolista ammeen reunalle ja edelleen ammeeseen.

Saunassa käytännöllinen ratkaisu on kiuas, josta löyly ulottuu koko saunatilaan, myös alimmille lauteille. Tällaisen kiukaan lisäksi korkeussäädettävä laudejärjestelmä on toimiva ja turvallinen vaihtoehto. Kiukaan tulisi olla suojattu alhaalta asti, jolloin estetään palovammat. Kuumenemattomat puiset tukikaiteet/käsijohteet helpottavat saunassa liikkumista. Ylös nostettavat lauteet tekevät siivouksesta vaivatonta.

Valaistus peseytymistiloissa

Peseytymistiloissa tarvitaan tehokasta valaistusta. Siellä pitäisi nähdä lukea shampoopullojen pienellä fontilla kirjoitettu teksti ja pärjätä ilman silmä-lasejakin. Värikontrasti helpottaa tilan hahmottamista ja wc-kalusteiden ja altaiden erottamista taustasta. Seinien alapinta voi olla väritykseltään tummempi, jolloin seinän ylemmät vaaleat pinnat heijastavat valoa huoneeseen tasaisesti.

Yleisvalaistuksen lisäksi tehokas ja häikäisemätön peilivalaisin on hyödyllinen. Peilivalaistus on hyvä toteuttaa siten, että valo tulee hieman epäsuorasti yläviistosta, jolloin kasvoille saadaan kevyt varjo ylhäältä alaspäin. Tällöin lievä varjonmuodostus parantaa näkemistä. Peilivalaisin on usein kiinteänä valmiissa kylpyhuonekalusteissa. Kalusteita valitessa on hyvä varmistua valaistuksen sopivuudesta juuri kyseiseen tilaan. Sähkölaitteet pitää kylpyhuonetiloissa sijoittaa niin, etteivät ne voi vahingossakaan pudota veteen ja aiheuttaa käyttäjälle sähköiskua. Turvatekniikan keskuksen ohjeiden mukaan pistorasian (myös peilikaapissa) on oltava vähintään 1,2 metrin päässä suihkun suuttimesta tai 60 cm ammeen ulkoreunasta. Vanhojen rakennusten saneerauksissa sallitaan 1,0 m etäisyys suihkun suuttimesta. Peilikaapin valaisinosaa ei saa ulottua 60 cm lähemmäksi suihkun suutinta eikä olla ammeen reunan sisäpuolella sivusuunnassa.

Pieni peseytymistila voidaan valaista yhdellä tehokkaalla peilivalaisimella. Iso peseytymistila edellyttää vähintään kahta valopistettä: yleisvalaisinta ja peilivalaisinta. Jos mahdollista, valaistus on hyvä kytkeä kahteen ryhmään, jolloin sitä voi tarvittaessa säädellä eri tavoin. Esimerkiksi yöllä voi halutesaan sytyttää vain vähän valoa, jolloin valaistusvoimakkuuden muutos ei ole

liian suuri siirryttäessä hämärästä valoon ja takaisin. On hyvä huomioida, että pesuhuoneessa on käytettävä kosteaan tilaan soveltuvia, suojattuja valaisimia. Toisin kuin peseytymistiloissa, saunassa ei yleensä pyritä tehokkaaseen valaistukseen. Puulämmitteisessä saunassa valoa tarvitaan käytännön syistä enemmän erityisesti kiukaan ja tulipesän läheisyydessä. Lauteiden alle sijoitettavat valaisimet helpottavat turvallista liikkumista saunassa. Saunatiloissa voidaan käyttää vain kuumuutta kestäviä valaisimia.

Pyykinpesu ja -kuivaus mielellään erillisessä tilassa

Pyykinpesua ja -kuivausta varten olisi hyvä olla peseytymistiloista erillinen tila, sillä suihkussa käynti pitää peseytymistilat usein kosteina. Käytännössä erilliseen tilaan ei tosin aina ole mahdollisuutta. Suihku- ja saunatilojen ilmanvaihtoon tulee kiinnittää erityistä huomiota homevaurioiden välttämiseksi ja käyttöturvallisuuden lisäämiseksi. Kuten muutkin kodinkoneet, pyykinpesukone ja kuivausrumpu tarvitsevat hyvät toimintaedellytykset. Ne tulee sijoittaa riittävän väljään paikkaan, jotta korvausilman saanti toimii. Eri kuivausrumpumalleissa kosteudenpoisto tapahtuu eri tavoin. Joissakin malleissa kosteus kondensoituu vedeksi ja tyhjenee suoraan viemäriin tai vaihtoehtoisesti vesiastia pitää tyhjentää. Toisissa malleissa kosteus muuttuu höyryksi, jolloin pitää huolehtia riittävästä ilmanpoistosta.

Erilaiset pesutornit ovat yleisiä ratkaisuja. Tällöin esimerkiksi kuivausrumpu voidaan sijoittaa pesukoneen päälle asennuslevyn avulla. Pesutornien käytettävyyttä ja sopivuutta omiin tarpeisiin kannattaa pohtia etukäteen. Ne säästävät tilaa, mutta työskentelyasento ja kurkottelu ylös- ja alaspäin voi olla epämukavaa. Parempi ratkaisu olisi sijoittaa pesukone ja kuivausrumpu vierekkäin lattialle. Jos ne ovat sivusta avattavia, voi niitä käyttää myös istuen. Pyykinkuivaukselle tulisi lisäksi olla käyttökelpoinen tila sekä sisällä että ulkona.

Jos pesukone halutaan sijoittaa kylpyhuoneeseen, kannattaa varmistua etukäteen siitä, että pesukone mahtuu ovesta sisään ja sen mahtuu siirtämään paikalleen. Ongelmia voi aiheutua erityisesti silloin, kun oviaukosta ei pääse kulkemaan suoraan, vaan tarvitaan tilaa kääntymiseen. On hyvä huomioida, että kylpyhuonetta parempi sijoituspaikka pesukoneelle saattaa löytyä keittiöstä.

Kerrostaloissa asukkaiden käytössä on tavallisesti yhteinen pesutupa, jossa on asianmukaiset varusteet ja riittävästi tilaa pyykinpesuun ja -kuivaukseen. Pesutupaa käytettäessä kodin tilaa säästyy muuhun käyttöön, eikä tarvitse huolehtia mahdollisista kosteusvaikutuksista. Pesutuvan sisäänkäynti pitäis olla toimiva ja esteetön kuten asunnonkin sisäänkäynti. Sisäänkäynneistä on kerrottu tarkemmin tämän oppaan luvussa 3. Pesutuvan laitteet ja pyykinkuivaustelineet tulisi sijoittaa matalalle, jotta kaikki ulottuvat käyttämään niitä.

Oman näköisiä tilaratkaisuja

Peseytymistilan ei välttämättä tarvitse koostua perinteisesti kylpyhuoneesta ja saunasta. Pieneenkin tilaan voi toteuttaa oman näköisensä ratkaisun: asentaa suihkun lisäksi vaikkapa sellaisen porealtaan tai ammeen, josta on aina haaveillut.

Peseytymistilojen väljyyttä voi lisätä jättämällä ”turhia” väliseiniä pois. Jos pesuhuoneen yhteydessä on wc, ei siihen välttämättä tarvita väliseiniä. Liikuteltavat suihkuseinäkkeet tai suihkuverhot antavat muuntelumahdollisuuksia. Niitä kannattaakin suosia kiinteiden seinien sijaan. Kodinhoitohuoneen voi suunnitella peseytymistilojen yhteyteen, jolloin monet arjen toiminnot helpottuvat. Tällöin pitää luonnollisesti ottaa huomioon kosteusmääräykset, ilmastoinnin riittävyys ja kodinkoneiden turvallinen sijoittaminen. Joustavat tilaratkaisut eivät ole enää ainoastaan omakotirakentajan ulottuvilla, vaan ne ovat vähitellen tulossa mahdollisiksi myös rakennusfirmojen rakennuttamiin asuntoihin.

– Satsaamme asuntopohjien kehittämisessä muunneltavuuteen ja asunnon joustavuuteen elämäntilanteen mukaan. Esimerkiksi kylpyhuoneista voidaan tehdä rakentamismääräysten edellytyksiä suuremman kokoisia ja asukas voi hyödyntää tilavaruksen muuhun tarkoitukseen, kertoo kehitysjohtaja Tero Vanhanen VVO:sta.

7 Koti työ- ja harrastustilana

Koti muuttuu asukkaiden elämäntilanteiden ja tarpeiden mukana, kun pohjaratkaisu on toteutettu siten, että se sallii tilojen muuntelun ja huoneiden eri käyttötarkoitukset. Jos lisätilaa ei heti tarvita, voi ”ylimääräisistä” neliöistä tehdä esimerkiksi työhuoneen tai musiikkikuuntelutilan. Etätyön yleistyessä yhä useampi asuntoa hankkiva tarvitsee kotiinsa työskentelytilaa. Kuten elämäntilanteet, myös työelämä ja työtilanteet muuttuvat. Työn luonne määrittää etätyötilalta vaadittavia ominaisuuksia ja varustetasoa. Usein tarvitaan tietotekniikkaa ja erilaisia laitteita, jotka vievät tilaa ja edellyttävät internet-yhteyden. Harrastuksiin tarvittava tila riippuu työskentelytilan tavoin yksilöllisistä tarpeista ja harrastuksen luonteesta.

Hyvä työskentelypiste on ergonomisesti toimiva, meluton ja valoisa. Valaisimen laatuun kannattaa satsata, valaistus ei saa esimerkiksi häikäistä.

Sijoita työskentelypiste harkiten

Kun etätyöpiste on kotona, on hyvä pohtia omaa työ- ja kotiroolia, työn ja kodin konkreettista yhteensovittamista – tai erillään pitämistä. Pitäisikö työ-
pisteen olla erillään asunnon muista tiloista, olla erillinen huone tai sijaita kokonaan erillään esimerkiksi ulkorakennuksessa tai asunnon lisäsiivessä?

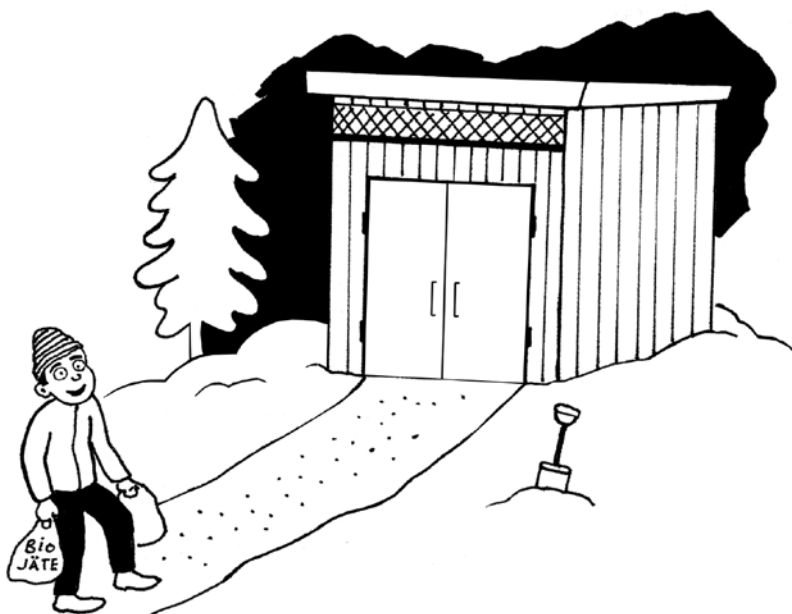
Vai onko parempi, että työpiste on koko ajan ulottuvilla, vaikkapa olohuoneen nurkassa? Vai tarvitaanko erillistä työtilaa lainkaan, nostetaanko paperit ja kannettava tietokone keittiön pöydälle silloin kun niitä tarvitaan? Kaikissa näissä vaihtoehdoissa on varmasti puolensa. Eri ihmisillä on kuitenkin erilaisia toiveita ja tarpeita. Esimerkiksi jatkuvasti näkyvillä oleva työpiste voi vaikeuttaa rentoutumista ja vapaa-ajasta nauttimista, tai se voi päinvastoin helpottaa työn ääreen siirtymistä.

Omakotitalossa esimerkiksi lämmitettävästä varastosta voi remontoida työtilan. Kerrostaloissa saattaa olla tyhjillään olevaa tilaa tai käyttämätön kerhuhuone, jonka voisi saada etätyökäyttöön. Joissakin taloyhtiöissä asukkaat käyttävät aktiivisesti taloyhtiön yhteisiä tiloja monenlaisiin tarkoituksiin. Niissä järjestetään lastenkutsuja, kokkauskerhoja ja joogaa. Jos tila kerran on olemassa, miksi sitä ei käytettäisi hyödyksi? Erilaisia yhdessä tekemisen mahdollisuuksia on paljon – ja samalla voi tutustua naapureihin.

Aina ei ole mahdollista toteuttaa asuntoon työhuonetta tai täysin muusta asunnosta erillistä työtilaa, vaikka haluaisikin. Kannattaa kuitenkin huomioida työtilan toimivuus ja viihtyisyys siinä määrin kuin se on mahdollista. Työn luonne huomioiden työpisteen pitäisi olla mahdollisimman hyvin tarkoitustaan vastaava ja käyttäjälleen sopiva. Toimintojen sijoittamiseen ja ergonomian testaamiseen kannattaa varata suunnittelu-aikaa.

8 Kodinhoito ja huolto

Kodin huolto- ja remonttitoiden määrä riippuu paljon asumismuodosta. Omakotitalossa tai paritalossa on tavallisesti kerrostalo- tai rivitaloasuntoa enemmän huollettavaa ja usein kustannuksetkin ovat suurempia, kun niitä ei voi jakaa useampien osakkaiden kesken. Asumismuoto on asukkaan tekemä valinta, johon vaikuttaa moni muu asia huolto- ja remonttitoiden tai niiden kustannusten jakautumista enemmän. Siitä huolimatta tarve huolto- ja remonttitoiden tekemiselle tai teettämiselle kannattaa muistaa asumismuotoa pohdittaessa.

Jätekatos helppopääsyisessä paikassa lisää osaltaan asumisen toimivuutta. Tähän jätekatokseen on turvallista mennä myös talvikelillä!

Riittävästi säilytystilaa helppopääsyisessä paikassa

Säilytystilaa tarvitaan sekä sisällä asunnossa että erillisessä varastossa. Tilan tarpeen arvioimiseksi voi tehdä listan kaikista säilytettävistä tavaroista ja kirjoittaa ylös, mitkä tavarat on tarpeen säilyttää asunnossa, mitkä taas varastossa. Osan varastotilasta on hyvä olla lämmitettävää, osan kylmää tilaa. Varastoihin vievien kulkureittien helppokulkuisuus ja turvallisuus myös

talvikелеillä on tärkeää. Usein ulkovarastoissa säilytetään polkupyöriä, lastenvaunuja, auton renkaita tai muita isokokoisia tavaroita. On hyvä varmistua etukäteen siitä, että tilaa todella on riittävästi ja tavaroiden kuljettaminen varastoon ja sieltä ulos on vaivatonta.

Jos perheeseen kuuluu liikkumisen apuvälineitä käytettäviä, täytyy ulkopyörätuolille ja -rollaattorille olla asianmukaiset säilytystilat helppopääsuisessä paikassa. Kerrostaloissa tähän tarkoitukseen sopii yleensä parhaiten taloyhtiön yhteinen varastotila ulko-oven läheisyydessä. Rivi- ja omakotitalossa säilytystilaa voi olla eteisessä tai esimerkiksi erillisessä varastossa lähellä ulko-ovea.

Varastotilojen riittävä valaistus ja tasaiset, leveät kulkuväylät lisäävät turvallisuutta. Muuttuvissa elämäntilanteissa varastotilaa voi joskus tarvita enemmän, jolloin on hyvä, jos taloyhtiössä on asukkaiden käyttöön vuokrattavia lisävarastotiloja.

Varmista talotekniikan helppokäyttöisyys

Talotekniikan tehtävä on edistää arjen sujumista ja lisätä asumismukavuutta. Parhaimmillaan talotekniikka huomioi käyttäjäystävällisyyden, turvallisuuden ja ekologisuuden. Teknologia kehittyy jatkuvasti, talotekniikka kattaa lämmityksen ja ilmanvaihdon peruslaitteiden lisäksi mm. erilaiset valaistuksen ja sähkölaitteiden ohjausjärjestelmät. Esimerkiksi valaistusta, ovien aukeamista ja kodin sähkölaitteita asukas voi ohjata kaukosäätimellä. Valaistusta voidaan myös säädellä liiketunnistimien avulla. Käteviä ovat vaikkapa ns. good night ja good bye -kytkimet. Yhdellä napin painalluksella asukas saa kaikki kodin valot himmennettyä tai sammutettua kokonaan. Älykkäät kodit ovat tulleet jäädäkseen, mutta tärkeää on, että koti toimii asukkaan haluamalla tavalla – eikä päinvastoin.

*– Perustiedot talon teknisistä järjestelmistä saa isännöitsijän todistuksesta. Todistuksesta ei kuitenkaan käy ilmi kaikkia yksityiskohtia, vaan niitä kannattaa tiedustella tarkemmin suoraan isännöitsijältä. Jos talossa on esimerkiksi huoneistokohtaiset sähkön ja veden kulutusmittaukset, kannattaa järjestelmiin tutustua ennen ostopäätöksen tekemistä. Talotekniikan hallinta- ja säätölaitteissa on eroja. Erityisesti kannattaa tutustua järjestelmien käytön ja huollon helppouteen. Lisäksi on hyvä selvittää, mitkä huoltotoimet kuuluvat taloyhtiölle ja mitkä ovat asukkaan vastuulla, kertoo korjausneuvonnan päällikkö **Jukka Laakso** Vanhustyön keskusliitosta.*

Laakso toteaa asunnon lämmitystapojen helppokäyttöisyydessä olevan suuria eroja. Esimerkiksi monissa omakotitaloissa on vielä työtä teettäviä öljylämmityksiä. Käytön kannalta öljylämmitystä helpompia ovat erilaiset

sähkölämmitysmuodot tai nykyään suosiossa olevat maalämpöpumput. Kerros- ja rivitaloissa lämmityksen tuottotavalla ei sinänsä ole suurta merkitystä, mutta sen jakamisella ja säätämällä on. Yleisimmät lämmönjakelutavat ovat ns. patterilämmitys ja lattialämmitys tai näiden yhdistelmät.

– Lämmityspattereiden sijainnit rajoittavat jonkin verran kalustamista. On huolehdittava siitä, että ilma pääsee kiertämään vapaasti patterin edessä. Esimerkiksi pöytää ei ole hyvä työntää seinään kiinni siten, että patteri jää kokonaan sen taakse. Patteritermostaateista voi hienosäätää huoneen lämpötilaa. Termostaatteja tulisi säätää pari kertaa vuodessa, jotta ne eivät jää jumiin. Lämmönsäätölaitteiden tulisi olla helposti käytettävissä. Huoneistokohtaiset säätökeskukset ja lattialämmitystermostaatit on usein sijoitettu hankaliin paikkoihin, jolloin niihin voi olla vaikea ulottua, toteaa Jukka Laakso.

Märkätiloissa viemäröinti ja lattiakallistukset aiheuttavat joskus hankaluuksia ja jopa vaaratilanteita tilojen käyttäjälle. Erityisesti silloin, kun lattiaviemäri on sijoitettu liian lähelle seinää, voivat kallistukset olla jyrkät kaivon ympärillä. Ilmanvaihdon säätökeskukset saattavat lämmönsäätökeskusten tavoin sijaita hankalissa paikoissa, jolloin niitä on vaikea käyttää. Liesien yhteydessä on usein liesituulettimet ja niitä säädetään useimmiten liesituulettimen etupaneelista.

– Joillekin käyttäjille säätimet voivat olla liian korkealla tai säätöpainikkeet ovat muodoltaan sellaisia, että niihin on vaikea tarttua. Ilmanvaihtojärjestelmissä on usein asuntokohtaisia suodattimia, jotka täytyy aika ajoin puhdistaa tai vaihtaa. Etukäteen on hyvä selvittää, kuka työn tekee ja miten se käytännössä tapahtuu, Laakso muistuttaa.

Myös jätehuolto on osa toimivaa asumista

Onko jätehuolto hoidettu taloyhtiön toimesta vai vastaako asukas siitä itse? Helppokäyttöinen jätekatos on sijoitettu turvalliseen paikkaan, johon pääsee kevyesti avattavien ovien tai porttien kautta.

On hyvä huomioida, että varsinkin uusissa taloyhtiöissä on alettu suosia osittain maan alle upotettuja jätesäiliöitä. Ne ovat usein miellyttävämmän näköisiä ja hygieenisimpiä, kuin tavalliset jäteastiat. Kuitenkin esimerkiksi lasten tai pyörätuolia käyttävien henkilöiden voi olla mahdotonta ulottua avaamaan jätesäiliön kansi.

Miten kodin huolto ja remontointi hoituu?

Asuntoa hankkiessa kannattaa pitää mielessä väistämättä jossain vaiheessa ajankohtaisiksi tulevat kodin huolto- ja remonttitarpeet. Omakotitalossa asukas vastaa remontoinnista ja huoltotöistä itse, taloyhtiössä käytössä voi olla huoltoyhtiö tai asukkaille jaetut huoltovuorot. On hyvä huomioida etukäteen, kuinka paljon ja minkälaisia töitä pystyy itse tekemään ja kuinka paljon tarvitsee ulkopuolista apua.

Liittykö asumiseen esimerkiksi pihatöiden tekoa, kuten ruohonleikkuuta, lumen luontia tai vaikkapa räystäiden puhdistusta syksyisin? Ovatko pihatyöt sellaisia, että ne voi tehdä itse? Jos asunnossa on keskuspölynimuri, onko sen säiliö tyhjentämisen kannalta helppopääsyisessä paikassa?

9 Kodin turvallisuus

Suomessa sattuu vuosittain lähes miljoona kotitapaturmaa, joista suuri osa liittyy putoamisiin tai kaatumisiin. Tapaturmia on mahdollista ehkäistä monin tavoin, mm. suunnittelemalla asuinympäristö sellaiseksi, että päivittäisten askareiden hoitaminen on mahdollisimman turvallista. Yleisesti tilojen väljyys ja vapaat kulkuväylät vähentävät kompastumis- ja törmäämisvaaraa. Erityisesti keittiöissä ja peseytymistiloissa sattuu erilaisia vaaratilanteita, joiden ehkäisy kannattaa huomioida etukäteen, mahdollisuuksien mukaan jo asunnon suunnitteluvaiheessa. Myös kodin ulkopuolella oleviin uhkisiin täytyy varautua ja huolehtia esimerkiksi riittävästä ja asukkaalle helppokäyttöisestä murtosuojauksesta. Tässä artikkelissa on esitelty joitakin kodin turvallisuuteen liittyviä seikkoja erityisesti toiminnallisuuden näkökulmasta.

Vilkkuva merkkivalo ja turvaranneke ovat hyviä apuvälineitä palovaroittimen hälytyksen havaitsemiseen. Palovaroittimen paristokotelo kannattaa sijoittaa matalalle.

Sähkölaitteiden turvallinen käyttö ja paloturvallisuus

Asuinrakennusten tulipaloista osa aiheutuu sähkölaitteista. Laitteiden asianmukainen käyttö ja ammattitaitoinen huolto vähentävät tulipaloriskiä ja lisäävät laitteiden käyttöikää. Tulipaloja syttyy paljon ylikuumentuneiden laitteiden vuoksi, jos turvaetäisyys ei ole tarpeeksi suuri. Sähkölaitteiden sijoittelussa onkin huomioitava riittävän ilmanvaihdon lisäksi myös turvaetäisyydet muihin laitteisiin ja kalusteisiin.

Sähkölaitteiden käyttöturvallisuuden lisäämiseksi on kehitetty erilaisia apuvälineitä.

*– Keittiön lieden tulisi olla ns. turvaliesi-mallia, jossa on vähintään ajastin, joka sulkee lieden itsestään säädetyn ajan jälkeen. Markkinoilla on myös kehittyneempiä turva järjestelmiä, jotka voivat sulkea lieden esimerkiksi liian nopean lämmön kohoamisen yhteydessä. Myös keittiön työtasolla säilytettävät kahvin- ja vedenkeitin olisi syytä liittää ajastettuihin pistorasioihin, kertoo korjausneuvonnan päällikkö **Jukka Laakso** Vanhustyön keskusliitosta. Ajastetut pistorasiat ovat käyttökelpoisia keittiön ohella muissakin kodin tiloissa. Esimerkiksi silitysrauta unohtuu keneltä tahansa helposti päälle.*

Kodin sähkötyöt pitäisi aina jättää ammattilaisen hoidettavaksi. Itse tehdyt sähköviritykset voivat olla vaarallisia. Riski saada sähköisku on suuri, lisäksi lattialla lojuvat johdot saattavat aiheuttaa muita tapaturmia. Jo asunnon suunnitteluvaiheessa pistorasioiden sijaintia määriteltäessä olisi hyvä huomioida turvallisuuskysymykset.

– Pistorasioiden sijoittelussa on usein kaksi ongelmaa: Niitä ei ole tarpeeksi ja ne ovat pääsääntöisesti lattianrajassa. Pistorasioiden vähäisyyden vuoksi joudutaan usein käyttämään jatkojohtoja. Jatkojohdot tulisi asentaa niin, etteivät ne aiheuta kompastumisvaaraa, Laakso toteaa.

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK muistuttaa, että joka kodin varustukseen pitäisi kuulua vähintään yksi palovaroitin asuinkerrosta kohden sekä helposti saatavilla olevia alkusammutusvälineitä kuten sammutuspeite ja/tai käsisammutin. Hyvä säilytyspaikka alkusammutusvälineille on esimerkiksi keittiössä. Palovaroittimet sijoitetaan kattoon, sopiva paikka on makuuhuoneen ja aulan tai eteistilan välissä, lähellä makuuhuoneen ovea. Palovaroittimia suositellaan sijoitettavaksi jokaiseen makuuhuoneeseen sekä kaikille poistumisreiteille. Palovaroittimeen voi liittää sopivalle korkeudelle seinään asennettavan paristorasian, jolloin ei tarvitse kiivetä katon rajaan vaihtamaan paristoa. Saatavilla on myös erilaisia tärinä- ja merkivalolaitteilla varustettuja palovaroittimia sekä palovaroittimia, joiden hälytysäänen korkeutta voi säädellä.

– *Palovaroittimeen, puhelimeen, ovikelloon yms. voidaan liittää valo-signaaliin tai tärinään perustuvia merkinantolaitteita kuulovammaisia varten. Nykyään laitteet toimivat langattomasti ja ne on helppo asentaa ja ottaa käyttöön asukkaiden tarpeiden mukaisesti, kertoo suunnittelija **Jukka Rasa** Kuulonhuoltoliitosta.*

Turvallisesti portaissa

Yksi kodin turvallisuusriski, jota ei ehkä helposti tule ajatelleeksi, ovat kierreportaat. Ne ovat vaaralliset käyttää, sillä askelmien kavetessa kompastuu helposti.

– *Tilastokeskuksen kuolinsyytilaston mukaan porrastapa turmien seurauksena kuolee Suomessa 80–100 henkilöä vuosittain. Stakesin hoitoilmoitusrekisteristä puolestaan ilmenee, että porrastapaturmissa vammautuu joko tilapäisesti tai pysyvästi noin 2500 henkilöä vuosittain. Porrastapaturmista saattaa seurata esimerkiksi aivo- tai selkäydinvammoja. Erityisen valitettavaa on, että porrastapaturmien seurauksena vammautuu usein myös lapsia, kertoo arkkitehti **Bengt-Vilhelm Levón**.*

Kierreportaiden epäkäytännöllisyyttä lisää se, että kaiteesta tai käsijohteesta on apua vain portaiden leveämmällä puolella. Jos toisessa kädessä on kantamus tai käsi on toimintakyvytön, joutuu kulkemaan portaissa joko ottamatta tukea kaiteesta tai sitten takaperin! Kaide kuitenkin pelastaisi monelta kaatumiselta. Kaiteiden lisäksi portaissa liikkumisen turvallisuutta lisää portaikon tehokas valaistus.

Suora porras on kierreportasta parempi vaihtoehto sekä turvallisuuden että käytettävyyden näkökulmasta. Aina ei ehkä tarvita portaita lainkaan. Jos omakotitalon voi rakentaa yhteen tasoon, miksi ei silloin tekisi niin? Monet haaveilevat kaksi- tai useampi kerroksisesta talosta, mutta sen käytännöllisyys on hyvä punnita tarkasti. Tosin nykyään tonttimaata on kallista varsinkin kaupungeissa, jolloin yhteen tasoon rakentaminen voi olla sen vuoksi mahdoton ratkaisu. Omakotiin voi suunnitella hissivaruksen tai tilaa tasonostimelle. Tilaa voi käyttää vaikkapa vaatehuoneena ja tarvittaessa siihen voi myöhemmin asentaa hissien tai tasonostimen.

Kodin murtosuojaus ja hälytyslaitteet

Asunnon murtosuojauksessa tärkeintä on tehdä murtautumisesta mahdollisimman hankalaa ja aikaa vievää. Poliisi suosittelee, että kaikkiin ulko-oviin asennetaan takalukkiutuva tai takalukittava käyttölukko, jota kannattaa käyttää aina asunnosta poistuttaessa. Lukitusta voi tehostaa murtosuojauksen ja henkilöturvallisuuden osalta asentamalla oveen myös varmuuslukon. Sen saa avattua ja suljettua ainoastaan avaimella.

”Turvallisuusasioita kannattaa miettiä! Meillä kävi tuuri, kun lapset eivät olleet pieninä kovin vilkkaita: takka, portaat ja viherkasvit saivat olla rauhassa”.

Takalukitus ja varmuuslukko antavat yhdessä kerrostaloasunnolle lähes sataprosenttisen murto suojan. Lukitusturvaa voi täydentää rakorau-doilla, saranatapeilla sekä ovisilmällä ja varmuusketjulla. Poliisi muistuttaa, että pääoven lisäksi pitää huomioida myös asunnon muut ovet ja maarajassa olevat ikkunat. Pientalossa

pienet ikkunat kannattaa suojata sisäpuolelta esimerkiksi vahvalla koristekalterilla tai teräslankaverkolla.

Tarvittaessa asunnon murto suojausta voi tehostaa hälytyslaitteilla. Murtohälytys toimii joko liiketunnistinperiaatteella tai siten, että hälytys käynnistyy heti, kun ikkuna tai ovi on murrettu auki. Hälyttimen voi ohjelmoida hälyttämään omaan matkapuhelimeen tai vartiointiliikkeeseen. Yksittäisten hälytyslaitteiden ohella saatavilla on asuntokohtaisia hälytysjärjestelmiä, joihin voi murtohälytyksen lisäksi kytkeä vaikkapa vesivuodosta kertovan hälytysominaisuuden. Saatavilla on myös kodinkonevahteja, jotka seuraavat kodinkoneiden, kuten liedien tai astianpesukoneen toimintakuntoa. Ne havaitsevat vikatilanteet ja katkaisevat sähkön tai vedentulon laitteeseen automaattisesti.

Hälytyslaitteita ja lukitusta asennettaessa on tärkeää huomioida helppokäyttöisyys. Mm. lukko ja ovisilmä kannattaa sijoittaa asukkaan käyttöön sopivalle korkeudelle. Myös lasten olisi hyvä pystyä käyttämään kodin turvalaitteita ja lukkoja. Vaikka kodin suojaukseen on olemassa paljon mahdollisuuksia, on hyvä harkita, minkälaiset laitteet todella ovat tarpeen. Lisätietoja saa mm. turva-alan ammattilaisilta ja omasta vakuutusyhtiöstä.

Turvallisuuden ja turvattomuuden rajat

Turvallisuus merkitsee eri ihmisille eri asioita. Asumisen turvallisuuteen vaikuttaa monen mielestä merkittävästi asuinympäristö ja naapurusto. Usein asuinalue valitaan juuri sen rauhallisuuden, turvallisuuden ja esimerkiksi lapsiystävällisen maineen vuoksi. Turvallisuuden tunteen tavoittelu voi vaikuttaa myös asumismuodon valintaan. Tämän oppaan ensimmäisessä luvussa ”Asuinympäristö ja -alue” eräs haastateltava kertoi ajatuksen turvallisesta vanhuudesta houkutelleen asumaan senioritaloon. Yhteisöasuminen ja tutut naapurit tuovat turvaa. On helpottavaa tietää, että jos jotain sattuu, lähellä on auttavia ihmisiä.

Yhteisöasumisessa ja tavallisessakin kerrostalossa tai pientaloalueella, voi vaarana kuitenkin olla turvallisuuden illuusio. Eräs konkreettinen esimerkki on asunnon vara-avaimen käyttö. Voiko olla varma siitä, että naapuri, jolle on vara-avaimen antanut, pystyy tulemaan apuun hädän hetkellä? Mistä naapurit tietävät tulla auttamaan? Ovatko naapurit turvallisuuden näkökulmasta riittävästi selvillä toistensa asioista? Tärkeää on sopia selkeät yhteiset pelisäännöt.

Pahimmillaan turvallisuus voi kääntyä itseään vastaan. Jotkut asukkaat haluavat tehdä kotinsa niin turvallisiksi kuin mahdollista ja asentavat ulko-oviin monenlaisia turvalukkoja ja varmuusketjuja. On tilanteita, jolloin asunnosta pitää päästä nopeasti ulos. Entä jos lukkojen avaaminen onkin kiireessä vaikeaa tai asukas on unohtanut miten ne avataan? Kodin turvallisuusjärjestelyjä suunniteltaessa kannattaa ottaa huomioon eri tilanteet ja perheenjäsenten mahdolliset erot toimintakyvyssä.

Rakentamisen ja asumisen lainsäädäntöä ja ohjeistuksia

Suomessa rakentamista säätelee maankäyttö- ja rakennuslaki sekä -asetus. Määräykset pyrkivät selkeästi esteettömään ja toimivaan, kaikille soveltuvaan ympäristöön. Määräykset ja niihin liittyvä ohjeistus eivät kuitenkaan ole kovin yksityiskohtaisia. Sen vuoksi eri tahot ovat laatineet erilaisia esteettömän rakentamisen suosituksia ja esimerkkiratkaisuja. Lainsäädännön voidaan nähdä asettavan vähimmäisvaatimukset, mutta suositusten avulla on mahdollista rakentaa vieläkin toimivampaa ja esteettömämpää. Esimerkiksi Rakennustietosäätiö ylläpitää RT-kortistoa, joka sisältää hyvän rakennustavan mukaisia käytännön ratkaisuja määräysten toteuttamisesta asuntorakentamisessa.

Tässä liitteessä ei esitellä kaikkea asumiseen tai rakentamiseen liittyvää lainsäädäntöä, vaan keskitytään asumisen toimivuuden kannalta tärkeimpiin lakeihin ja asetuksiin.

Maankäyttö- ja rakennuslaki (MRL) ja -asetus (MRA) kehottavat kaavoittajia ja rakennusten suunnittelijoita suunnittelemaan ympäristön ja rakennuksia, jotka soveltuvat kaikille:

MRL 5 § Alueiden käytön suunnittelun tavoitteet:

”Alueiden käytön suunnittelun tavoitteena on vuorovaikutteiseen suunnitteluun ja riittävään vaikutusten arviointiin perustuen turvallisen, terveellisen, viihtyisän, sosiaalisesti toimivan ja eri väestöryhmien, kuten lasten, vanhusien ja vammaisten tarpeet tyydyttävän elin- ja toimintaympäristön luomista.”

MRL 117 § Rakentamiselle asetettavat vaatimukset:

”Rakennuksen tulee olla tarkoitustaan vastaava, korjattavissa, huollettavissa ja muunneltavissa sekä, sen mukaan kuin rakennuksen käyttö edellyttää, soveltua myös sellaisten henkilöiden käyttöön, joiden kyky liikkua tai toimia on rajoittunut.”

MRA 53 § Liikkumisesteetön rakentaminen:

”Asuinrakennuksen ja asumiseen liittyvien tilojen tulee rakennuksen suunniteltu käyttäjämäärä ja kerrosluku sekä muut olosuhteet huomioon ottaen täyttää liikkumisesteettömälle rakentamiselle asetetut vaatimukset.”

Suomen rakentamismääräyskokoelman osassa G1 on asuntorakentamiseen liittyviä määräyksiä ja ohjeita mm. asunnon tilojen, varustuksen ja

kulkuyhteyksien osalta. Rakentamismääräyskokoelman osat ovat asetus-tasoisia.

MRL ja MRA ovat astuneet voimaan 1.1.2000. Suomen rakentamismää-räyskokoelman osa G1 on astunut voimaan 1.3.2005. Nykyiset määräyk-set koskevat uudisrakentamista ja sellaista peruskorjaamista, johon tarvi-tarvitaan rakennuslupa.

Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista, 12 § Asunnon muutostyöt sekä asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet:

”Korvattavia asunnon muutostöitä ovat henkilön vamman tai sairauden vuoksi suoritettavat välttämättömät rakennustyöt kuten ovien leventäminen, luiskien rakentaminen, kylpyhuoneen, WC:n ja vesijohdon asentaminen, kiinteiden kalusteiden ja rakennus- ja sisustusmateriaalien muuttaminen sekä vastaavat muut henkilön vakituudessa asunnossa suoritettavat raken-nustyöt. Asunnon muutostyöksi katsotaan myös muutostöiden suunnittelu sekä esteiden poistaminen asunnon välittömästä lähiympäristöstä.”

Laki asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustuksista, 2 § Avustusten käyttötarkoitukset:

”Avustuksilla voidaan tukea: 1) vanhusten ja vammaisten asuntojen kor-jaamista; 2) kiinteistökohtaisten talousjätevesijärjestelmien parantamista asetetut vaatimukset täyttävän jätevesijärjestelmän toteuttamiseksi vesi-huoltolaitosten toiminta-alueiden ulkopuolella; 3) asuntonsa terveyshait-tojen vuoksi ilman omaa syytään taloudellisiin vaikeuksiin joutuneiden asunnon korjaamista tai, jos asunto on käynyt asumis- tai korjauskelvotto-maksi, asunnon rakentamista tai hankkimista; 4) hissien asentamista ole-massa oleviin kerrostaloihin ja korjauksia, joilla poistetaan liikkumisesteitä; 5) asuinrakennuskannan suunnitelmallisen korjaustoiminnan toteutumista kuntoarvion, kuntotutkimuksen tai huoltokirjan laatimisella taikka peruspa-rannuksen suunnittelulla; ja 6) asuntojen energiatalouden parantamista ja energiankäytöstä aiheutuvien päästöjen vähentämistä mukaan lukien uusiutuvien energiamuotojen käyttöönotto.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin avustusten käyttö-tarkoituksista.”

Laki asuinhuoneiston vuokrauksesta, 21 § Korjaus- ja muutostyöt sekä hoitotoimenpiteet:

”Vuokranantaja ja vuokralainen voivat sopia huoneistossa suoritettavista korjaus- tai muutostöistä taikka hoitotoimenpiteistä. Vuokralaisella ei ole oikeutta suorittaa ilman vuokranantajan lupaa huoneistossa muuta korjaus-tai muutostyötä kuin 20 §:n 2 momentissa tarkoitettun puutteellisuuden korjaamiseksi.”

Piirustusten lukeminen

Piirustuksista voi tarkistaa valtaosan asumisen toimivuuteen ja esteettömyyteen liittyvistä asioista. Kysymys on vain siitä, mitä piirustuksia saa luettavakseen, osaako lukea piirustuksia, ja ennen kaikkea: miten niissä on esitetty esteettömyyden ja toimivuuden kannalta oleelliset asiat. Piirustusten lukemisessa kaiken A ja O on piirustusmerkintöjen tunteminen sekä mittakaavan ja mittasuhteiden hahmottaminen. Tärkeitä apuvälineitä ovat suhdeviivain (ns. skaalatikku eli viivotin, jonka eri sivuilla on asteikot eri mittakaavassa olevia piirustuksia varten) ja mittanauha, jolla voi mitata todellista ympäristöä ja jonka avulla oppii hahmottamaan tilojen mittasuhteita.

Rakennussuunnittelussa käytettävät piirustusmerkinnät on esitetty seuraavissa Rakennustietosäätiön julkaisemissa RT-ohjekorteissa. Korteja voi ostaa mm. Rakennustiedon verkkokaupasta osoitteesta: www.rakennustieto.fi.

- RT 15-10635 Esitystapaohjeet. Rakennuspiirustukset (1997)
- RT 15-10641 Mitoituksen esittäminen. Rakennuspiirustukset (1997)
- RT 15-10784 Asemapiirustuksen laatiminen (2002)
- RT 15-10853 Rakennusten sähköpiirustusten piirrosmerkit (2005)

Edellä mainitut piirustusmerkinnät eivät koske asuntoa myytäessä käytettäviä esittelykuvia. Niiden piirustusmerkinnät voivat poiketa virallisista merkinnöistä.

Piirustusten lukemisessa hyvänä apuvälineenä toimivat myös rakentamismääräykset ja ohjeet, joissa on esitetty, kuinka asiat tulisi toteuttaa. Nämä määräykset on koottu Suomen rakentamismääräys kokoelmaksi (RakMK) ja sen tärkeimmät osat esteettömyyden kannalta ovat F1 (julkiset rakennukset), F2 (rakennuksen käyttöturvallisuus) ja G1 (asuntorakentaminen). Suositeltava julkaisu on Rakennustieto Oy:n kustantama ja Rakennustietosäätiön julkaisema suunnitteluopas ”Esteetön rakennus ja ympäristö”. Siihen on koottu niin määräykset kuin ohjeetkin ja siinä on selkeästi esitetty ratkaisuja, jotka tuottavat hyvän ja esteettömän lopputuloksen. Julkaisun voi ostaa mm. Rakennustiedon verkkokaupasta osoitteesta: www.rakennustieto.fi. Julkaisu on vuodelta 2007.

Haasteena piirustusten ja todellisuuden vastaavuus

Uutta asuntoa etsiessä pohjapiirustus on usein se, jonka saa ensin käteensä, ennen kuin on edes nähnyt itse asuntoa. Kannattaa huomioida, että esimerkiksi asuntoesittelyissä jaettavat tai kiinteistövälittäjien verkkosivuilta

saatavat pohjapiirustukset saattavat olla mittasuhteiltaan vääristyneitä. Niissä on vain suuntaa antavaa tietoa asunnon koosta ja muodosta, yksityiskohtia niistä ei yleensä näe.

Jos on hankkimassa vanhaa, jo olemassa olevaa asuntoa, haasteena voi olla se, että ajantasaisia pohjapiirustuksia ei välttämättä ole olemassa. Lisäksi annettuun tietoon neliömäärästä on hyvä suhtautua kriittisesti, sillä asunnon pinta-alan laskutapa on vuosien varrella muuttunut. Toisaalta: eihän ole oleellista ostaa neliöitä vaan asunto, minkä vuoksi pitäisi arvioida asuntoa kokonaisuutena: sen kalustettavuutta ja toiminnallisuutta eikä tuijottaa pelkkiä neliömetrejä.

Hyvä tapa olisi ottaa mittanauha mukaan asuntoesittelyyn. Kannattaa mitata huolellisesti mm. ovien kulkuaukot ja kynnykset sekä sisäänkäynnin ja hygieniatilojen väljyys. Kannattaa kiinnittää huomiota myös siihen, miten asunnon voi kalustaa, mahtuuko isokokoinen lempisohva juuri siihen parhaimmalle paikalle – ja mahtuuko se ylipäätään ulko-ovesta sisään. Mukaan kannattaa ottaa myös Esteettömän asumisen tarkistuslista! Se löytyy tämän julkaisun liitteestä 3.

Uuden, vasta rakentamisvaiheessa olevan asunnon tiloja ei yleensä pääse käytännössä mittaamaan osto- tai vuokrapäätöstä tehdessä. Näissä tapauksissa asunnon toimivuus- ja esteettömyystekijät joutuu arvioimaan pelkästään piirustusten pohjalta. Vaikka esittelypiirustusten yhteydessä on yleensä maininta siitä, että suunnitelmiin saattaa tulla muutoksia suunnittelun edetessä, eivät asunnon perusratkaisu ja mitoitus yleensä muutu näistä kuvista.

Kuvista suhdeviivaimella mittaamalla ja vertaamalla mittatuloksia esimerkiksi johonkin olemassa olevaan asuntoon tai tilaan, pystyy hahmottamaan tulevan asunnon mittasuhteita, kunhan ensin varmistuu piirustusten todellisesta mittakaavasta. Vaikka piirustuksissa lukisi esimerkiksi 1:50, jolloin 2 cm piirustuksissa vastaa yhtä metriä luonnossa, niin saatu piirustus voi olla kopio tai jopa pienennös/suurennos jostain kopiosta, jolloin ilmoitettu mittakaava ei pidä paikkaansa. Joitakin yksityiskohtia ei kuitenkaan pysty lukemaan piirustuksista, esimerkiksi minkälaiset käsijohteet tai millainen parvekkeen kynnykset asuntoon tulee.

Mitä piirustukset kertovat

Alla on lueteltu esteettömyyden ja toimivuuden kannalta olennaisia asioita, joita pääpiirustuksista (ns. lupakuvista) pystyy lukemaan:

Asemapiirros

- pääsy tontille / liittymät sekä kulkuyhteydet ja niiden esteettömyys
- rakennuksen sijainti tontilla ja katualueeseen nähden
- korkeuserot tontilla, mahdolliset luiskat ja portaat
- taloyhtiöissä esteettömät ja muut pysäköintipaikat
 - esteettömien pysäköintipaikkojen lukumäärä, sijainti ja mitoitus
 - kulku esteettömiltä pysäköintipaikoilta asuntojen sisäänkäynneille
- ilmansuunnat (mm. aurinkoisuus / valoisuus)
- pintamateriaalit pihalla
- oleskelualueet, istutukset ja olemassa oleva kasvillisuus
- valaisimet, aidat ja portit

Pohjapiirrokset

- sisäänkäynti
 - katos, tasoerot ja kynnykset, ritilät (osittain)
 - oven koko, tyyppi (sivusaranoitu ovi, liukuovi jne.) ja aukeamisuunta
 - tuulikaapin mitoitus (mm. jääkö ”kahden oven loukkuun”)
- tilojen koko ja muoto sekä väljyys ja kalustettavuus (osittain)
- kulkureittien väljyys
- portaitten ja luiskien pituus ja leveys sekä noususuunta
- kiintokalusteitten ja muun varustelun määrä ja sijainti

Leikkauspiirrokset

- kerrosten lukumäärä ja eri tasojen sijoittuminen toisiinsa ja maanpintaan nähden
- kerroskorkeudet
- ikkunan ja ikkunapenkin korkeudet
- portaiden ja luiskien korkeudet (niiltä osin, kuin osuvat leikkauksen kohdalle)

Julkisivupiirrokset

- maanpinnan korkeusasema suhteessa rakennukseen
- julkisivumateriaalit
- aukotus

Lisätietoja kannattaa pyytää

Jos ostaa asunnon jo suunnittelu- tai rakentamisvaiheessa, kohteen esittelymateriaali toimii tärkeimpänä tiedon lähteenä. Jos haluaa tarkemmin tutustua tulevan asunnon suunnitelmiin, kannattaa pyytää työpiirustukset sekä sähkö- ja lvi-piirustukset sekä työselitykset nähtäväksi. Niiden mukaan talo rakennetaan. On kuitenkin mahdollista, että esimerkiksi kaikkia detaljitason piirustuksia ei ole vielä tehty vaan ne valmistuvat rakennustöiden edetessä.

Jos on epävarma hankinnan alla olevan asunnon esteettömyyden toteutumisesta, kannattaa pyytää apua. Uudiskohteen osalla voi pyytää asuntoa markkinoivalta taholta tarkempaa tietoa esteettömyyden toteutumisesta. Olemassa olevan kohteen osalla voi pyytää jonkun esim. lastenvaunuja, pyörätuolia tai rollaattoria käyttävän tutun mukaansa – tai ottaa pyörillä varustetun, tavaraa täynnä olevan ostoskärryn testaamisen apuvälineeksi.

Lähde: Kirsti Pesola, *Invalidiliiton esteettömyysprojekti*.
Koulutusmateriaalia 2008.

Esteettömän asumisen tarkistuslista

Yleistäen voidaan asunnon esteettömyyden ns. perusedellytykset tiivistää seuraavassa listassa lueteltuihin seikkoihin. Jos nämä edellytykset täyttyvät, asunnossa voi todennäköisesti asua toimintakyvyn alentuessa. Esteettömyyden kokemus riippuu kuitenkin jokaisen ihmisen yksilöllisistä ominaisuuksista ja toimintakyvystä. Ympäristö, joka on jollekin hyvin toimiva, voi toiselle aiheuttaa suuria vaikeuksia.

Asukkaat toivovat asunnoltaan ja sen ympäristöltä erilaisia asioita. Esimerkiksi elämäntyyli ja harrastukset vaikuttavat siihen, minkälaisessa paikassa haluaa asua tai kuinka paljon tarvitsee vaikkapa säilytystilaa. On hyvä miettiä etukäteen, mitä toimintoja omaan elämään kuuluu: nautitko ruuanlaitosta, kutsutko aika ajoin ystäviä syömään, käykö usein vieraita yökylässä, onko tilaa vieviä urheiluvälineitä jne. Kyse on pitkälti makuasioista. Asuntoa hankkiessa on hyvä pohtia myös, onko tässä asunnossa tarkoitus asua pitkään, mahdollisesti koko loppuelämä.

Seuraava lista sisältää esteettömyyden ja toimivuuden näkökulman. Se ei huomioi esimerkiksi rakennusprosessin teknisiä seikkoja.

Merkitse sarakkeeseen, toteutuvatko listassa esitetyt seikat asunnossa.

Asuinympäristö ja -alue:	kyllä	ei
• asunto sijaitsee toimivien ja käytettävissä olevien joukkoliikenneyhteyksien päässä	☐	☐
• lähellä on palveluja, joiden äärelle pääsee	☐	☐
• alueella on helppokulkuisia kevyenliikenteenväyliä	☐	☐
Piha ja kodin ulkotilat:	kyllä	ei
• polkujen ja muiden kulkuväylien vapaa leveys on vähintään 1500 mm	☐	☐
• kulkuväylät ovat tasaisia ja ehjiä	☐	☐
• kulkuväylien maksimikaltevuus on 5 %	☐	☐
• pysäköintipaikat sijaitsevat lähellä ja sieltä on helppo kulkea asunnon ulko-ovelle	☐	☐
• piha on hyvin valaistu	☐	☐
• taloyhtiön yhteisiin tiloihin (jätekatos, ulkovarasto) pääsy on helppoa	☐	☐
Sisäänkäynti ja eteinen:	kyllä	ei
• sisäänkäynti on katettu	☐	☐
• sisäänkäynti on hyvin valaistu	☐	☐
• sisäänkäynti on toteutettu ilman tasoeroa tai portaiden oheen on rakennettu loiva luiska (luiskan kaltevuus ulkotilassa max. 5 %, jos luiska on katettu ja lämmitetty, kaltevuus max. 8%)	☐	☐
• ulko-oven edessä on vapaata tilaa vähintään 1,8 m x 1,8 m	☐	☐
• mahdollisten kynnysten korkeus on enintään 20 mm	☐	☐
• oven aukeamissuunta on oikea (se ei esim. aukea portaiden/luiskan eteen)	☐	☐
• ovi on helppo avata	☐	☐
• oven kulkuaukon vapaa leveys on vähintään 900 mm	☐	☐
• tuulikaapissa ja eteisessä on vapaata tilaa vähintään 1500 mm x 1500 mm	☐	☐
• tuulikaapin ovien aukeamissuunta on toimiva ja ovien aukeamiseen on riittävästi tilaa (tuulikaappiin ei voi jäädä "loukkuun")	☐	☐
• mahdollinen hissi on riittävän tilava (koko vähintään 1400 mm x 1100 mm)	☐	☐
Keittiö:	kyllä	ei
• vesipiste/-pisteet on sijoitettu käytännöllisiin paikkoihin	☐	☐
• sähköpiste/-pisteet on sijoitettu käytännöllisiin paikkoihin (myös selvästi lattianrajan yläpuolelle, jolloin niihin ulottuu istuen)	☐	☐
• työpisteitä on eri korkeuksilla (800–1050 mm)	☐	☐
• keittiökaapit ovat sopivalla korkeudella tai helposti säädettävissä	☐	☐
• kodinkoneet on sijoitettu niin, että niiden käyttö on helppoa, ne ovat väh. 400 mm päässä nurkasta	☐	☐
• laskutilaa on riittävästi, erityisesti kodinkoneiden vieressä	☐	☐

Muut asuintilat:	kyllä	ei
• makuuhuoneen/-huoneiden koko on vähintään 10–12 m ²	☐	☐
• ovien vapaa kulkuaukko on vähintään 850 mm	☐	☐
• kynnysten korkeus on enintään 20 mm	☐	☐
• huoneissa on ehjää seinäpinta-alaa, jolloin ne on helppo kalustaa	☐	☐
• huoneet on kalustettavissa niin, että kulkuväylien leveydeksi jää vähintään 900 mm	☐	☐
Kylpyhuone-, wc- ja saunatilat:	kyllä	ei
• ovien vapaa leveys on vähintään 850 mm	☐	☐
• kynnysten korkeus on enintään 20 mm	☐	☐
• vapaata kääntymistilaa on halkaisijaltaan vähintään 1500 mm	☐	☐
• wc-istuimen vieressä on vapaata tilaa 800 mm	☐	☐
• pesualtaan korkeus on säädettävä tai korkeus on 800 mm	☐	☐
• suihkun vieressä on laskutilaa	☐	☐
• säilytystilaa on tarpeeksi	☐	☐
• seiniin voi tarvittaessa kiinnittää tukikaiteita	☐	☐
• saunan lauteille pääsee helposti	☐	☐
• kiuas on suojattu	☐	☐
Muut kodin toimintoihin liittyvät tilat:	kyllä	ei
• varastotiloihin ja jätekatokseen pääsee vaivattomasti	☐	☐
• säilytys- ja varastotiloja on riittävästi	☐	☐
• talotekniikan hallintalaitteet ovat helpokäyttöisiä	☐	☐
Turvallisuus:	kyllä	ei
• lähiympäristössä on turvallista liikkua (mm. liikennejärjestelyt, valaistus)	☐	☐
• jos asunnossa on portaita tai luiskia, ne ovat mahdollisimman turvalliset (mm. käsijohteet, valaistus, kontrastit)	☐	☐
• asuntoon on mahdollista asentaa sprinklausjärjestelmä	☐	☐
• kodinkoneet ja muut sähkölaitteet on mahdollista sijoittaa siten, että niitä on turvallista käyttää	☐	☐
Lisähuomioita	kyllä	ei
• asunnon vuokraajalle: <ul style="list-style-type: none"> • vuokranantajan kanssa voi tarvittaessa sopia asunnon toimivuutta edistävien korjaustöiden tekemisestä 	☐	☐
• omakotitalon rakentajalle: <ul style="list-style-type: none"> • tontilla olevat mahdolliset korkeuserot voidaan huomioida talon suunnittelussa siten, etteivät ne vaikeuta liikkumista • talon pohjaratkaisu sallii tilojen muunneltavuuden 	☐	☐

Lue lisää

Internetissä saatavilla olevaa, toimivaan asumiseen liittyvää aineistoa:

www.ara.fi

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen verkkosivustolla on tietoa mm. hissiavustuksista.

www.arvi.fi

ARVI – Asunnon arviointimenetelmä on Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen ylläpitämä tietokanta ja työväline esteettömän asuinympäristön suunnittelua ja arviointia varten.

www.asukasliitto.fi

Asukasliitto ry neuvoo asumiseen liittyvissä kysymyksissä.

www.asuminen.fi

Verkkosivustolle on koottu julkisten ja yksityisten tahojen asumisen linkkejä.

www.asuntotieto.com

Suomen Asuntotietokeskuksen verkkosivustolla on tietoa asumisesta ja rakentamisesta.

www.esteeton.fi

Invalidiliiton esteettömyysprojektin verkkosivustolta löytyy tietoa mm. rakennetun ympäristön ja asumisen esteettömyydestä.

www.finlex.fi

Valtion säädöstietopankki, josta löytyy mm. rakentamiseen liittyvä lainsäädäntö. Esteettömyyteen liittyvä lainsäädäntö on koottu myös em. esteeton.fi-sivustolle.

www.hemistan.fi

Koti kaupungissa ry – Hem i stan rf:n verkkosivustolla on tietoa esteettömästä, yhteisöllisestä ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesta kerrostaloasumisesta.

www.ideoitaasumiseen.fi

Kynnys ry:n koordinoiman Assistentti.info -kehityshankkeen verkkosivusto, jossa on käytännön esimerkkejä toteutetuista esteettömistä asumisratkaisuksista sekä asunnonmuutostöistä.

www.innojok.fi

Valaisinten maahantuonti- ja markkinointiyritys Innojok Oy:n liikeideana on edistää rakennetun ympäristön soveltuvuutta kaikille ihmisille. Verkkosivustolla on mm. tuotekuvasto, joka on samalla valaistussuunnitteluopas.

www.tukes.fi

Turvatekniikan keskuksen verkkosivustolta löytyy mm. Kodin sähköturvallisuusopas (2003) sekä sähköurakoitsijarekisteri.

http://turvaopas.pelastustoimi.fi

Kodin turvaopas – Suojele itseäsi ja muita. Sisäasiainministeriön ja Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön ylläpitämä verkkopalvelu jokaiselle suomalaiselle, verkkopalvelu keskittyy arkielämän onnettomuuksien ja varsinkin koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ennaltaehkäisyyn.

www.kuluttajavirasto.fi/asuminen

Kuluttajaviraston asumisen teemasivut.

www.kuulokynnys.fi

Kuulonhuoltoliiton sivusto tarjoaa tietoa esteettömistä kuunteluympäristöistä.

www.nkl.fi

Näkövammaisten Keskusliiton verkkosivusto, josta löytyy tietoa mm. rakennetun ympäristön esteettömyydestä näkövammaisen kannalta.

www.omakotiliitto.fi

Suomen Omakotiliitto ry:n verkkosivustolla on ajankohtaista tietoa omakotiasumisesta.

www.rakenna oikein.fi ja www.rakentaja.fi

Monipuolista tietoa pientalon rakentajalle ja remontoijalle.

www.spek.fi

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön verkkosivusto, jossa on tietoa mm. kodin paloturvallisuudesta.

www.sahkoturva.info

Sähköturvallisuuden edistämiskeskus ry STEK:n verkkosivusto tarjoaa tietoa sähkön turvallisesta ja järkevästä käytöstä eri ympäristöissä.

www.toimivakoti.fi

Toimiva koti on Helsingin kaupungin sosiaaliviraston ylläpitämä näyttelytila Helsingin Käpylässä. Verkkosivustolla on tietoa näyttelystä sekä esteettömän asumisen sivut.

www.ttl.fi

Työterveyslaitoksen verkkosivusto, jossa on tietoa mm. etätyöskentelystä kotona.

www.rakli.fi

Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto Rakli ry:n sivuilla on tietoa mm. kiinteistö- ja rakentamisan järjestyksistä ja muista toimijoista.

www.rakennustieto.fi

Rakennustietosäätiön verkkosivusto, jossa voi tutustua mm. RT-kortistoon.

Lisäksi kuntien verkkosivustoilla on yleensä tietoa asumisesta ja rakentamisesta sekä niihin liittyviä mahdollisia kuntakohtaisia ohjeita. Kuntien verkkosivuilta löytyy myös mm. rakennusvalvontaan liittyviä tietoja sekä hyödyllisiä yhteystietoja.

Painettuja julkaisuja toimivasta asumisesta:

Esteetön asuinrakennus (2003). Könkkölä, Maija. Invalidiliitto ry / VYP.

Esteetön rakennus ja ympäristö (2007). Rakennustietosäätiö RTS.

Talotekniikkaa kaikille. Asumisen talotekniikka – järjestelmät, palvelut ja asiakkuudet (ASTAT) 2007. Sähköinfo Oy.

Muita hyödyllisiä tietolähteitä:

www.allergia.fi

Allergia- ja astmaliiton sivusto, josta on saatavilla mm. sisäilmaneuvontaa.

www.heli.fi

Hengitysliitto Helin sivustolla on tietoa mm. rakennusten sisäilmaongelmista.

Asumisterveysopas (2008). Ympäristö ja terveys. 2. painos.

Lisätietoja: **www.ymparistojaterveys.fi**

Edellä mainittujen internet-aineistojen tiedot on koottu 2.5.2008.

Asumisen toimivuus tulisi olla itsestään selvä lähtökohta uusien asuntojen tuotannossa ja vanhojen asuntojen peruskorjaamisessa. Käytännössä näin ei kuitenkaan aina ole. Asuntojen kysyntä vaikuttaa niiden tarjontaan, mutta kyse on myös siitä, tunnistetaanko asumisen toimivuuteen liittyviä tarpeita ja osaavatko asunnon hankkijat sitä rakentajilta vaatia. Asunnon toimivuuteen liittyviä yksityiskohtia kun ehkä tulee hankintavaiheessa harvemmin ajatelleeksi.

Moni asia vaikuttaa asunnon hankkimiseen ja asukkaiden toiveisiin. Usein ollaan tiukasti kiinni nykyhetkessä, mitä juuri nyt halutaan asumiselta ja asuinympäristöltä. Toisaalta elämäntilanteet muuttuvat ja asumiseen liittyvät toiveet ja tarpeet sen mukana. Tämä julkaisu tarjoaa vinkkejä siihen, mitä olisi hyvä huomioida asuntoa hankkiessa, jotta koti vastaisi toiveisiin myös pidemmällä aikavälillä.

Invalidiliiton esteettömyysprojekti on vuosina 2005–2008 toimiva, RAY:n rahoittama hanke. Sen tavoitteena on lisätä asukkaiden, kuntatason toimijoiden sekä asiantuntijoiden tietoa rakennetun ympäristön esteettömyydestä. Tämän oppaan toivotaan tavoittavan erityisesti asukkaat. He ovat oman asumisensa asiantuntijoita, tiedostavia kuluttajia, jotka valinnoillaan ohjaavat asuntotarjontaa.

www.esteeton.fi

Invalidiliitto ry
Mannerheimintie 107, 00280 Helsinki
Puh. (09) 613 191, faksi (09) 146 1443
www.invalidiliitto.fi

